WIKIVORT
הוורטיס שלנו לכולנו

פרשת משפטים

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

נכנס גנב לביתך וקיים חשש שהלה יפגע בך, מה עליך לעשות• ? אחד פתח בור ברחוב ולא כיסהו ונפלו בו שורו או חמורו של אחר, ומתו, מי אשם? מה דינו• ? או: המבעיר אש השורפת את רכוש חבירו...

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". בפרשה זו נכתבו חוקים ודינים רבים על-פיהם צריך המשפט העברי להתנהל. נזכיר כאן כמה מהם, ובקיצור נמרץ: תחילה לומדים אנו על דיני עבד-עברי, כגון יהודי שמכר עצמו לעבד - "שש שנים יעבוד, ובשביעית יצא לחופשי, חנם". במקרה ויאהב העבד את בית אדונו ולא ירצה להשתחרר רוצע אדוניו את אזנו הימנית והוא ממשיך לעבוד אצלו עד "שנת היובל". האמה העברייה - שפחה - עובדת את אדוניה גם-היא שש שנים, ואם בגרה קנתה בכך את שחרורה.

התורה פונה לדיני הנזיקין וכיוצא בהם: ההורג אדם בשגגה חייב לברוח לעיר מקלט, אך אם עשה זאת בזדון - על בית-הדין להמית אותו. מכה אביו ואמו וחבר בהם חבורה - יומת, וכן יעשה לו אף אם רק קיללם.

הרב עם חברו והכה בו "באבן או באגרוף", והלה נפצע מן ההכאות, חייב המכה לשלם בעבור ההוצאות הרפואיות, בנוסף לתשלום ישלם ימי העבודה שהפסיד חברו.

"וכי ינצו שני אנשים" ובתוך כך יפגעו באשה הרה ויזיקו את עוברה, אם לה עצמה לא קרה דבר, צריכים הם לשלם "כאשר ישית עליו בעל האשה", אך אם גם היא נפגעה, יש לשלם "עין תחת עין" - דהיינו, דמי הסבל והחבלה.

כן מפורטים בפרשתנו דיניו של עבד-כנעני, התנאים בהם הוא משתחרר והתחייבויות האדון היהודי כלפיו.

שור "תם" (בעל "עבר נקי") שנגח - לראשונה - אדם למוות, יסקל השור. אך אם השור הוא מועד לנגיחות היינו שנגח כבר שלוש פעמים - סוקלים את השור, ובעליו צריך לשלם למשפחת ההרוג "כופר נפש".

אדם שפתח בור ברשות הרבים ולא כיסהו ונפלו בו שורו או חמורו של אחר, ומתו, ישלם בעל הבור - זה שפתחו את מלוא התשלום לבעלים.

שור "תם" שנגח שור אחר והרגו מוכרים את גופתו, ואת הנותר עד מחצית התשלום משלם בעל השור הנוגח. אם השור "מועד" על בעליו לשלם את מלוא הנזק.

אדם הגונב שור או שה וטבחו ומכרו, מחוייב - מלבד תשלום הקרן אף בקנס: על השה, ארבעה פעמים ממלוא שוויו, ועל השור - חמישה!

התופס גנב בביתו וקיים חשש שהלה יפגע בו, עליו להשכים ולהורגו. אך ללא חשש זה אסור להורגו, והגנב ישלם בכל מקרה - קנס: כפליים ("כפל") מסכום הגניבה.

בהמה של אדם שאכלה את תבואתו או פירותיו של חברו, ישלם בעליה מחיר מלא, ממיטב נכסיו.

המבעיר אש השורפת את שדה חברו או רכושו - "שלם ישלם המבעיר את הבערה".

פרשת משפטים

כעת מפורטים דיני "ארבעת השומרים": שומר-חינם ושומר-שכר, השואל והשוכר; מתי חייבים הם לשלם כאשר נגנב או אבד החפץ שהופקד ברשותם, ומתי הם פטורים.

כמו כן דיני המלווה והלווה: החיוב מן התורה להלוות לחבר, והאיסור ללחוץ עליו באם יודעים שאין לו במה להחזיר.

כאן מגיע תורם של ההוראות הבאות: לא לשמוע לשון הרע ; להחזיר גם אבידת שונא ולעזור לו. ומספר הוראות לדיינים: לא להטות משפט, להתרחק משקר ולא לקחת שוחד - "כי השוחד יעוור פקחים".

ומצוות השמיטה: לשמור את השנה השביעית, מכל מלאכה בשדה (בארץ-ישראל), ולהפקיר את יבולה עבור העניים.

שלושה "רגלים" (חגים) בשנה יש לשמור ולעלות בהם לירושלים. מצוות הבאת הביכורים, ואיסור תערובת בשר וחלב. כאן מבטיח הקב"ה לבני ישראל שהוא ישמור ויגן עליהם מכל האוייבים בדרך לארץ-ישראל. כל זה בכדי שיהיו פנויים לעבודת ה'. את כל המשפטים האלה הודיע ה' למשה שלימד את העם ההלכות בטעמיהם. עתה מצווהו ה' לעלות להר-סיני בכדי לקבל את התורה - "שני לוחות הברית". "ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה".

פרפראות

פרק כ"א פסוק א'
"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם"
"ואלה"= 42 בגימטרייא בם= 42, ב- תורה שבכתב מ- תורה שבעל פה.
"ואלה המשפטים אשר תשים", סופי אותיות מרמה, מלשון רמאות עושק וגזל (אצל אומות העולם), המשפטים מבוססים על יסוד האמת והצדק, העולם אשר שולטת בו יד השקר והחמס, אינם מסוגלים לשמור על חוקי הצדק והאמת.
רק בני ישראל שיש בהם כוחה של תורה מסוגלים לקיים את המשפטים ויש בקרבם רגש הצדק האמת והיושר.

פרק כ"א פסוק ג'
"אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ"
"אם בעל אשה"- ראשי תיבות: אבא. בזמן שנמכר, העבד היה נשוי, בשנה השביעית יוצאת אשתו עימו, חייב האדון לפרנס את אשת העבד עד שיצאו יחד.
אבא- ראשי תיבות: אדונו (חייב) במזונות אשתו (של העבד)

פרק כ"ב פסוק י"ז
"מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה"
מכשפה= 445 בגימטרייא מתה= 445. המכשפה חייבת מיתה וזה רמוז בשמה.

פרק כ"ב פסוקים כ"א-כ"ב
"כָּל אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן: אִם עַנֵּה תְעַנֶּה אֹתוֹ כִּי אִם צָעֹק יִצְעַק אֵלַי שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ"
"יצעק אלי שמע"- אותיות צלם. (אות שניה). המענה אלמנה או יתום כאילו עובד עבודה זרה.

פרק כ"ב פסוק כ"ג

פרשת משפטים

"וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בֶּחָרֶב וְהָיוּ נְשֵׁיכֶם אַלְמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתֹמִים"
"בחרב"= 212 בגימטרייא ריב= 212. עונשו של הרב עם אלמנה או יתום בחרב, בזמן מלחמה.
פרק כ"ב פסוק כ"ה
"אִם חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ"
"אם חבל תחבל"- ראשי תיבות אחת. כאן מדובר שיש לאדם רק כסות אחת או בגד לגופו וחייב המלווה להחזיר ללווה את הבגד מידי יום עד בא השמש תשיבנו לו.

פרק כ"ג פסוק ד'
"כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיִבְךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תֹּעֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ"
"תפגע שור" סופי אותיות רע, אפילו אויבך שהוא רע אתה חייב להשיב את שורו או חמורו והמצוה גדולה יותר מאשר להשיב לאדם אחר שהוא לא אויב.

פרק כ"ג פסוק ח'
"וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים וְיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים"
ושחד= 318 בגימטרייא חיש= (מהר) .318 יעור- אותיות ירעו (יעשו רע)
ושחד- כאן רמוז שהדיין חייב למהר להימנע מלקחת השוחד, כל היסוס קל או מחשבה אחרת גורמת לכישלון ולהטיית הדין.
עור- השוחד גורם לדיין להטות את הדין ולא נעשה משפט צדק.

פרק כ"ג פסוק י"ד
"שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה"
"שלוש רגלים תחוג"- ראשי אותיות תשר (מתנה), הקב"ה נתן את שלושת הרגלים לעם ישראל זכר ליציאת מצרים בנוסף ליום השבת, השבת היא מבית גנזיו של הקב"ה.

פרק כ"ד פסוק ט'
"וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל"
אומר הגאון מוילנא במעמד הר סיני בפסוק זה היו שבעים וארבעה איש אשר הגיעו לידי השגות עליונות ביותר באלוהות, אצל אברהם אבינו השגותיו האלוהיות שקולות כנגד השגותיהם של אותם שבעים וארבעה איש בהר סיני.
לעילוי נשמת האשה הצדקנית יעל ע"ה בת אהובה תחי' נלב"ע כ"ח מר חשוון התשע"ב

גאולה רוחנית

"ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו" (תהילים צ"ה), ובמדרש שוחר טוב: אימתי אנו עמו – כשאנו צאן מרעיתו, שנאמר ביחזקאל: 'ואתן צאני צאן מרעיתי', אבל כשאנו אריות הוא שונא אותנו, שנאמר: 'היתה לי נחלתי כאריה ביער ... על כן שנאתיה'.

פרשת יתרו הסמוכה לפרשת משפטים עוסקת במעמד הר סיני וקבלת התורה, ואילו פרשת משפטים עוסקת בעיקרה בהלכות הקשורות לבין אדם לחבירו, והקשר ביניהם כבר נרמז במילה "ואלה" – מוסיף על הראשונים, אלה ואלה מסיני ניתנו, יש דין ויש דיין ועל הכל יבוא בחשבון.

רבים המפרשים העוסקים בסמיכות של עשרת הדיברות לבין פרשת "כי תקנה עבד עברי" הפותחת את פרשת משפטים, ותמהים מדוע לא מתחילה הפרשה לעסוק במצות "אם כסף תלוה את עמי", פרשה המופיעה בהמשך הכתובים?

פרשת משפטים

הדברה הראשונה "אנכי ה' אלוקיך", באה לסמל את הנאמר בחז"ל שעם ישראל בהיותו במצרים היה בריאה משועבדת שאינה חשובה לכלום, ומאז היותם משוחררים נתעלו לדרגת אדם וראויים להיות עבדי ה', כמובא: "כי לי בני ישראל עבדים – עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים". הדיברה "אנכי" היא הבסיס ליתר הדיברות כי אם האדם מאמין ב"אנכי ה' אלוקיך" ממילא הוא מרוסן ואינו יכול לעשות מה שליבו חפץ, ואם רואה האדם את עצמו כיש, כוחי ועוצם ידי, בלי גדרים וסייגים, מתבטלות הדיברות מאליהן, והעבדות והשעבוד משתלטים ואין דין ואין דיין.

הכוזרי עונה על השאלה מדוע לא נאמר "אנכי ה' בורא העולם"? מפני שאת יציאת מצרים ראו בעיניהם – ראו את היד הגדולה, ראו את מכות הארץ והתשועה שעשה ה' לישראל, ולכן נאמר "אשר הוצאתיך" – כי מה שראה אדם בעיניו, רב כוחו לחייב אותו יותר ממה שנמסר לו כידיעה שכלית כמעשה הבריאה, לכן מציג הקדוש ברוך הוא את עצמו ע"י הוצאתיך מארץ מצרים ולא ע"י בורא העולם. ממשאלתו של הכוזרי רואים שהיסוד הראשון של האמונה הוא האמונה בבריאה, ומי שאינו מאמין בכך, אין לו כלל במה להאמין.

לאור יסודות אלו, מובן שהתורה מתחילה במצות עבד עברי שמטרתה להלחם בעבדות ושעבוד. כל הצרות נובעות מזה שאנשים רואים עצמם ל"אדונים", ועל ידי זה משעבדים אחרים, והתורה רצתה לשרש נגע זה המביא לרודנות ועריצות ואמרה: "כי לי בני ישראל עבדים", אין עבדות בעולם, "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", ומי שרודף אחרי תענוגות העולם משועבד לגופו ויצרו.

מספרים על ויכוח שהתקיים בין המלבי"ם ובין חוגים "מתקדמים". המתקדמים אמרו שהם רואים עצמם כאנשים שהשתחררו מעול המסורת, בו בזמן שהוא עוד משועבד לכבלי המסורת והדת. אמר להם המלבי"ם: טועים אתם בהחלט, אדרבה אני איש החורין ואתם עוד עבדים משועבדים, הא כיצד? אם אתם לא יכולים לרסן את עצמכם בשטח האכילה והשתיה, אם אין באפשרותכם להפסיק מלעשן בשבת, אם אין ביכלתכם לעצור ברוחכם בשעת עבירה, כל זה מעיד על עבדות ולא חרות. חרות אמיתית היא בשעה שבן אדם הוא חפשי לגמרי ויכול להשתלט על יצרו ואפילו לכבוש את יצרו בשעת הצורך, ובשעה שעסקיו מרובים והלקוחות לוחצים, ועם כל זה בערוב יום ערב שבת קודש מתפנה מכל עסקים ומקבל שבת, ובאה השבת באה מנוחה, זה מעיד על בן אדם בן חורין, שהוא בעל הבית על עניניו, על עשרו ואפילו על יצרו, ואילו כל המתקדמים הללו הם עבדים משועבדים, כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

בספרי חסידים מוסבר הפסוק: "ואנשי קדש תהיון לי" – קדושים אנושיים תהיו לי, שתקדשו את מעשיכם האנושיים, והיא עיקר הקדושה הנדרשת מהאדם. מלאכים אינם חסרים לבורא עולם בשמים, העיקר הוא "אנשי קדש".

הרדיפה אחרי מותרות ובצע כסף, אחרי תאוות חמריות מעידה עד כמה השתררה עבדות זו בתוכנו. עלינו להחדיר את חיי התורה והמוסר באורח חיינו כי בנפשנו היא, ויפה שעה אחת קודם ...

השורש של העבדות

תוכן הפרשה/מבוא
לאחר המופתים הגדולים של יציאת מצרים והמעמד הרוחני העצום בהר סיני, אנו מגיעים לפרשת 'משפטים'. הפרשה מורה את הדרך איך לנהוג בכל חיי הקהילה כשמגיעים למשפט. בבת אחת, ממקום כל כך רוחני, אנו כביכול יורדים לפרטים הקטנים של חיי היומיום, רשימה של הלכות כיצד לפתור בעיות כאן בעולם הגשמי. הפרשה מתחילה בדיני עבד עברי וממשיכה בנושאים רבים, מכה או מקלל אביו ואמו, עונש של מידה כנגד מידה, שן תחת שן, עין תחת עין, שור שנגח, שמירה או פגיעה ברכוש האחר, שוכב עם בהמה, איסור ריבית, השבת אבידה, עזרה אפילו לשונא שלך, התרחקות מדבר שקר, לא להטות

פרשת משפטים

משפט והרשימה ארוכה. לאחר מכן, הפרשה מספרת על מצות שלושת הרגלים, על ההבטחה הגדולה לירושת הארץ ומסיימת שוב בענין מעמד הר סיני - עלייתו של משה רבנו אל ההר.
פרשת 'משפטים' מסיימת את תקופת תיקוני השובבי"ם בסימן של התחייבות לחוקי התורה, בניה פנימית ובניית קהילה המיוסדת על דיני התורה. התחייבות זאת היא בעצם הצמיחה הרוחנית הכי גדולה שלנו, ממקום של נערות ומעשה שובבות, מקום "חופשי", משולח רסן, אל מקום של אחריות וקבלת עול תורה ומצוות, קבלת החוקים הרוחניים של הבריאה.

תזמון פרשת משפטים

אם נתבונן רגע במיקום של פרשת 'משפטים' בתורה, נשים לב שהתורה הפסיקה את הסיפור של נתינת התורה בשיאו, בעשרת הדיברות, הכניסה את פרשת 'משפטים', רשימת הדינים הארוכה, ובסופה היא מחזירה אותנו אל מעמד הר סיני בסיפור עלייתו של משה אל הר סיני, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה... וַיַּעַל מֹשֶׁה, אֶל-הָהָר; וַיְכַס הֶעָנָן, אֶת-הָהָר... וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, וַיַּעַל אֶל-הָהָר; וַיְהִי מֹשֶׁה, בָּהָר, אַרְבָּעִים יוֹם, וְאַרְבָּעִים לָיְלָה". נשאלת השאלה, מדוע בחרה התורה להפסיק את הסיפור של קבלת התורה ולהכניס באמצעו דוקא את פרשת המשפטים? ידוע אמנם שאין מוקדם ומאוחר בתורה, אבל מה זה מגלה לנו על טבעם של דיני המשפטים?
כתוב בתהילים, "מַגִּיד דְּבָרָו לְיַעֲקֹב; חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו, לְיִשְׂרָאֵל" (תהילים קמ"ז י"ט) ואומר על זה המדרש,"מגיד דבריו ליעקב אלו עשרת הדברות, חוקיו ומשפטיו לישראל אלו המשפטים" (שמות רבה ל' ט'). דוד המלך מעיד שהמשפטים הם באותה דרגת קדושה כמו עשרת הדברות, ואפילו יותר מזה, ידוע שמדרגת ישראל היא יותר גבוהה ממדרגת יעקב ולכן הוא רומז שהמשפטים הם אף גבוהים יותר בקדושתם.
רש"י אומר על "ואלה המשפטים", "כל מקום שנא' 'אלה' פסל את הראשונים, 'ואלה' מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני". כמו שעשרת הדברות הם מסיני, כך המשפטים הם מסיני. לכן כתובה פרשת משפטים באמצע ענין קבלת התורה, כדי שנבין את חשיבותם הקדושה של דיני המשפטים.

מדרגת המשפטים

חייבים להעמיק ולהבין את מדרגת המשפט בישראל, מהו דין תורה באמונת ישראל. כי בעוד שהמשפטים והדינים של שאר אומות העולם הם שכליים. זאת אומרת שהם נכתבו בהסכמה שכלית בין בני אדם. האמונה היהודית היא שחוקי התורה ניתנו כולם במעמד הר סיני ונכתבו בתורה והם נקראים גופי תורה. יותר מזה, כל דין שנפסק בבית דין תורני, על פי גופי התורה, נעשה חלק מהתורה. עד כדי כך שאמרו חז"ל ש"כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית" (מסכת שבת).
כתוב בגמרא ש"שלושה שיושבין בדין שכינה עמהם" (מסכת ברכות). בשיקול הדעת הגשמי של בשר ודם יכולה ליפול טעות, אבל כשדנים בדרך משפטי השם, זה אמת לאמיתו. שלושה דיינים שדנים בסוגיה, מתלבשת בהם השכינה ומסכימה עם פסיקתם. כמו שזה קורה בעניין קביעת הזמנים של ראשי חודשים ומועדים, שכתוב "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה', מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם, בְּמוֹעֲדָם" (ויקרא כ"ג ד'). אנשי הסנהדרין היו קובעים את הזמנים על פי עדות של שני עדים וגם אם היתה נופלת טעות בידם לגבי המועד המדויק, מן השמים היו מסכימים איתם והכל היה לפי הרצון העליון.

שותפות במעשה בראשית

אמרו חז"ל שתכלית בריאת העולם היא ש"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (תנחומא). כל פרשות ספר שמות עוסקות למעשה בהשגת התכלית הזאת, מהוצאת העם שמיועד לקיים את המשימה ממצרים, נתינת התורה, בניית המשכן על כל פרטיו ועד השראת השכינה בתוכו. בכלל זה גם פרשת משפטים כמובן. אומר ה'נתיבות שלום', "לכך נתן הקב"ה את פרשת המשפטים, שבתוך עולם השקר

בס"ד

פרשת משפטים

יתנהגו ע"פ משפטי ה' אמת" (נתיבות שלום, משפטים). השותפות שלנו עם בורא עולם מתבטאת דוקא בפרטים הקטנים של חיינו, בדינים שבין אדם לחברו. אל תוך המציאות הגשמית, אל תוך עולם העשייה, העולם החשוך ביותר, אנו מצווים להכניס את האור האלוקי, את החכמה האלוקית ובכך לעשות לקב"ה דירה בתחתונים, להיות שותפים במעשה בראשית. התורה לא השאירה פרט אחד קטן שלא טיפלה בו. מה שנדרש מאתנו זה לימוד, אמונה והכרה שהפתרון לסכסוכים, לבעיות, למחלוקות, לשקרים, נמצא רק בחיבור אל האור של התורה, בהכנסת האמת אל תוך מקום החושך .
עשרת הדיברות ניתנו בשלמות משמים, גם המשפטים, אבל בעבודת המשפט יש בירורים נוספים שצריך לעשות ולהוסיף דינים והלכות כאן בארץ. בכך, יש לעם ישראל הזדמנות להיות שותפים בבנין התורה ושותפים במעשה בראשית. לכן אמרו חז"ל על הפסוק, "...וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי-אָתָּה" (ישעיהו נ"א ט"ז), אל תקרא עמי, אלא עימי - עימי אתם בשותפות.

חובות ישנים
יש סיפור על יהודי אחד שבא אל הבעל שם טוב זיע"א וסיפר לו שעמד בפני בית דין גדול שדן בעניינו, ואותו בית דין הוציא אותו חייב בדין. אמר היהודי, אמנם יודע אני בבירור שהתורה אמת ודבר השם אמת וקיים לעד ואיני מפקפק שהדין נפסק באמת על פי דין תורה, אבל אני לעצמי יודע שלא כך היה מעשה ובאמת איני חייב לשלם לבעל דיני, והאיך יתיישבו שתי אמיתות אלו כאחד? השיב לו הבעל שם טוב, ויהיה ידוע לך שבגלגול הקודם נשארת חייב כסף לאדם זה, ולכן ירדת שוב לעולם הזה כדי שתפרע לו את החוב מן הגלגול הקודם, והפרעון יהיה באופן שע"פ המעשה של עכשיו, אינך חייב לו כלום רק כדי לשלם החוב הקודם, ולכן יצא כך הפסק על פי תורה.
כתוב בזוהר הקדוש, בפרוש הסולם, "פתח רבי שמעון ואמר, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, אלו הם סדרים של גלגול. כי משפטים פירושו דינים, דהיינו, דינים של נשמות החוזרות ומתגלגלות לעולם הזה, הנדונות כל אחת ואחת לפי עונשה" (זוהר, משפטים). ישנו מאמר ארוך, "מאמר הסבא", בזוהר של הפרשה, המפרט את הסודות של הגלגולים שמופעים בדינים הכתובים בפרשה, והדברים עמוקים מאוד.
מה שיש לנו לזכור באופן מעשי לעבודתנו זה שתמיד, תמיד אין אנו רואים את התמונה השלמה, רק ההשגחה העליונה מכוונת את כל הפרטים ופרטי הפרטים של כל הנשמות. לכן צריך הרבה אמונה וסייעתא דשמיא כדי ללכת בדרך של משפט אמת, בתוך נפשנו ועם חברינו. לצורך כך נתנה התורה את המשפטים, כדי להורות לנו מה טוב ומה רע, כדי להורות לנו את הדרך לדבוק באמת המובילה לתיקון השלם.

עניין של עבדות
כתוב, "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי, שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד; וּבַשְּׁבִעִת--יֵצֵא לַחָפְשִׁי, חִנָּם. אִם-בְּגַפּוֹ יָבֹא, בְּגַפּוֹ יֵצֵא; אִם-בַּעַל אִשָּׁה הוּא, וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. אִם-אֲדֹנָיו יִתֶּן-לוֹ אִשָּׁה, וְיָלְדָה-לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת--הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ, תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ, וְהוּא, יֵצֵא בְּגַפּוֹ. וְאִם-אָמֹר יֹאמַר, הָעֶבֶד, אָהַבְתִּי אֶת-אֲדֹנִי, אֶת-אִשְׁתִּי וְאֶת-בָּנָי; לֹא אֵצֵא, חָפְשִׁי. וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו, אֶל-הָאֱלֹקִים, וְהִגִּישׁוֹ אֶל-הַדֶּלֶת, אוֹ אֶל-הַמְּזוּזָה; וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת-אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ, וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם".
דבר ראשון שהפרשה מדברת עליו זה עניין של עבד עברי. מיהו אותו עבד עברי? כמובן שמדובר על עבד ממש, אך כיום כשאין לנו עבדים, במה העניין שייך אלנו? העבד העברי זוהי תנועה בנפש של כל אחד, כח שצריך ללמוד אותו ולדעת איך לעלות ולהשתחרר ממנו.
רק לפני שתי פרשות למדנו על עם שלם שיצא מעבדות קשה מאוד לחירות הגדולה ביותר - מתן תורה. הקב"ה ברא את האדם בן חורין, הוא הנברא היחיד בעל בחירה, לא המלאכים ולא בעלי חיים, רק לאדם יש כח בחירה בין טוב לרע. הרב שיינברגר שליט"א מסביר, על האדם הוטל התפקיד הקשה ביותר. האדם מורכב מכל מה שיש בעולם. מצד הגוף, יש לו את כל מה שיש לבהמות, ומצד הנשמה, יש לו את כל מה שיש למלאכים. האדם נועד לעשות את העבודה של הבירורים ורק בעולם הזה אפשר לעשות את הבירורים האלה. האדם יכול לתקן ולהפוך את כל הדברים שנראים לא טוב - לטוב ואז יש שלמות

פרשת משפטים

בבריאה. האדם יכול לצאת מעבדות לחירות.

השורש של העבדות
איך יוצאים מהמצב הזה של עבדות? כדי לפתור דבר צריך להגיע לשורשו. כתוב בפרשה שעבד יצא לחופשי תחת שן ועין, אם בעליו גרם לו לאבד שן או עין, הוא חייב לשחררו, למה דווקא שן ועין מוזכרים? האמת שמדובר על כל האיברים, אבל שן ועין מורה לנו על השורש של כל עניין העבדות. בכל עניין שיש בעולם, ישנה האישיות שהורידה אותו לעולם במעשים שלה. אברהם אבינו הוריד את החסד לעולם, יצחק את הגבורה וכו'. חם, בנו של נח, הוא זה שהוריד את העבדות לעולם בכך שזלזל בכבוד אביו. עוד נדבר על הקשר בין אב לבן בהקשר של יציאה מעבדות.
אחרי המבול מסופר על השתכרותו של נח, "...וַיִּשְׁכָּר; וַיִּתְגַּל, בְּתוֹךְ אָהֳלֹה. וַיַּרְא, חָם אֲבִי כְנַעַן, אֵת, עֶרְוַת אָבִיו; וַיַּגֶּד לִשְׁנֵי-אֶחָיו, בַּחוּץ..." (בראשית ט'). חם עשה פגם בעין ובשן. הוא הסתכל איפה שאסור להסתכל, בערוות אביו, ודיבר את מה שאסור לדבר, סיפר לאחיו על המעשה. חם הוא הראשון שזלזל בכבוד אביו. בטבע הבריאה בן נמצא ממש במחשבתו של האב, בדביקות. לפני חם, זה באמת היה כך, אבל עקב מעשיו של חם, הוא נפל ממדרגה של בן למדרגה של עבד. כשנח התעורר וגילה מה שקרה, הוא קילל את חם, "עֶבֶד עֲבָדִים, יִהְיֶה לְאֶחָיו" (שם). משם בא השורש של העבדות לעולם. השורש הזה קיים בתוכנו, חם קיים בנפש שלנו. כשאנו מתרחקים מכבוד אבינו שבשמים, אנו נופלים למדרגת עבדים.

יציאה מעבדות
הרב שיינברגר שליט"א אומר,השורש של העבדות, עבד בשר ודם לבשר ודם זה לא יכול להיות רעיון אלוקי, זה ההתרחקות מהרעיון האלוקי. אמרנו שהקב"ה ברא אותנו להיות בני חורין. הקב"ה נותן רק חירות. מה שאמור על הכתב שחרוט על לוחות הברית, "אל תיקרי חרות אלא חירות" (מסכת עירובין דף נ"ד א'). מעבר לזה, העבדות באה מתוך קללה, "אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים, יִהְיֶה לְאֶחָיו" (בראשית ט'). כל הדברים הלא טובים שיש בעולם באו מהקללה של חטא עץ הדעת ואחרי כן ממעשיו של קין. כל העולם היה מקולל עד שבאו האבות ושינו את הקללה. יצרו מציאות חדשה שמי שרוצה להידבק באבות יכול מחדש להידבק בברכה. הרמח"ל אומר שיש אילן מקולקל שממנו יונקים כל אומות העולם ויש אילן הטוב שזה האבות, אברהם, יצחק ויעקב. הדבקות בו היא היציאה מהעבדות.

לא תחמוד
כדי להיפטר מהעבדות צריך להתבונן בדיבר של 'לא תחמוד'. בסוף הפרשה הקודמת כתוב בעשרת הדברות,"לֹא תַחְמֹד, בֵּית רֵעֶךָ; לֹא-תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ, וְכֹל, אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ". המקור של כל העבירות והחטאים שבגללם אנו צריכים את כל מערכת המשפטים זה קנאה ושנאה.
ה'ספורנו' אומר שכאן בפרשה מדובר בעצם על ההלכות של 'לא תחמוד', איך עושים את זה הלכה למעשה. מסביר הרב שיינברגר שליט"א, 'לא תחמוד', לא רק את מה שיש למישהו אחר, אלא גם את מה שיש לך אל תחמוד, כי ברור שהדברים שלך לא ישארו בידך לנצח. כדוגמת עבד עברי, "שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד; וּבַשְּׁבִעִת--יֵצֵא לַחָפְשִׁי, חִנָּם". אפילו עבד שקנית בכסף והוא שלך, הוא לא שלך לתמיד. התורה אומרת, אתה לא בעל הבית, גם העבד העברי שקנית, בשביעית יצא לחופשי.
כשאדם משתעבד לחומר, מיד מגיעה המחלוקת. אדם מחליט שחסר לו משהו רק כשהוא רואה את אותו משהו אצל אחרים. בזה נבדל מין האדם משאר המינים, שיש לו הרגש הזולת, לטוב ולרע. אם לא היה רואה אצל חברו, לא היה צריך את זה. אחד יש לו בית טוב, יש לו הכל, לא חסר לו שום דבר. יום אחד הוא רואה אצל חברו בית מהודר יותר, אז הוא מרגיש שהוא צריך את זה. מזה באה הקנאה, אחר כך כבר באות המחלוקות וכל הצרות שיש. כל הצרות בעולם הרי באו מהנחש שקינא באדם וחוה, כל המוות והייסורים באו מקנאת הנחש.

WIKIVORT
הוורטים שלנו לכולנו

פרשת משפטים

ביטול מקור הצרות
הקנאה יכולה להפסק בעם ישראל בשתי דרכים. אחת, הלא רצויה, זה כשבאים הגויים וחובטים בנו, אז נגמרים ההבדלים בינינו. כמו בשואה, ר"ל, כולם בסוף נראו אותו הדבר, העשיר, העני, המאמין והלא מאמין. שנאת הגויים עושה השתוות הצורה בעם ישראל, שנעשים כאחד. להבדיל, הדרך הטובה היא כפי שהיה במתן תורה, "וַיִּחַן-שָׁם יִשְׂרָאֵל" (שמות י"ט ב') - כאיש אחד, בלב אחד. כל העם ראו את הגדולה של בורא עולם ואמרו, בשביל מה לנו להתעסק עם הדברים הקטנים, הדברים שגורמים לנו לשנוא אחד את השני, הרי יש אור כזה גדול ואפשר להידבק באור. אז בטלה המחלוקת. הבינו וידעו שיש רק רשות אחת. שום דבר הוא לא 'שלי', הכל של הקב"ה.

תורה היא הצינור לחירות
מה שקיבלנו במעמד הר סיני זה חירות. מי שעוסק בתורה הוא בן חורין. נאמר שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם. עצם המילים שאיתם הקב"ה ברא את העולם באו מן התורה, "באורייתא הסתכל וברא עלמא". זאת אומרת, שעצם הדיבורים של הבריאה, עשרה מאמרות שאיתם נברא העולם, אלה דברי תורה.
הקב"ה הוא אינסוף ב"ה, אינסוף אור, והוא ברא צינורות מיוחדים דרכם הוא משפיע את האור הזה, את השפע הזה, לעולם, זה כתוב בזוהר הקדוש (זוהר הסולם, משפטים, י"ב ל"ו). הצינור שדרכו עברו המאמרות של בריאת העולם זה צינור של תורה. כל המציאות של האדם שחי, שמח, מאושר ובן חורין זה בתורה, כי היא הצינור של החיות.
אנו בערבו של חודש אדר, שעליו כתוב, "משנכנס אדר מרבין בשמחה" (מסכת תענית). כך שאנו מוצאים בפרשה גם את ההכנה לחודש אדר, הכנה לשמחה אמיתית, דבקות בתורה, יציאה מהעבדות לחירות.

שתי בחינות בעבודה
לסיכום, כאמור, הקללה של חם היא זו שהורידה אותו ממדרגה של בן למדרגה של עבד. חז"ל אמרו שישנן שתי בחינות בעבודת השם. האחת, עבודה שלא לשמה, שזה נקרא עבד, והשניה, עבודה לשמה, שזה נקרא בן. כולנו מתחילים ממדרגה של עבדים והתכלית היא להגיע למדרגה של בנים. מסביר הרב שיינברגר שליט"א, הבן מחובר לאב בשורש. בן מרגיש קרוב לאב כל כך, שהוא מרגיש בטוח ומוגן, וזה השורש של הפתרון לבעיות. כי מתוך תחושה זו, יש מקום ל'ואהבת לרעך כמוך', אז אין קנאה ואין שנאה ואין מחלוקת ולא צריך את 'ואלה המשפטים', כי אין סכסוכים .
אבל יש דבר שנקרא ירידת הדורות. ר' חיים ויטל זצ"ל מסביר שכבר בדורו אנשים לא לומדים תורה לשמה. הווה אומר, נשארים במדרגת עבד, תורה שלא לשמה. אז ממשיכות הבעיות בעולם ואז גם צריך באמת את ההלכות והמשפטים. הוא מסביר שכל הלימוד של ההלכות זה רק הבסיס איך לנהוג בחברה מתוקנת. עבד צריך משפטים כי זה קיים במדרגתו. לעומת זאת, ע"י לימוד הפנימיות ניתן לצאת מעיסוק בדברים גשמיים ולהיכנס ללימוד רוחני. ישיותר סיכוי להגיע לתורה לשמה, להגיע למדרגת בן. אז כבר כל העיסוק הוא באהבת כלל ישראל ואין צורך במשפטים. אנו צריכים לדבוק במשפטים כי רק דרכם אנו יכולים להתעלות, אבל אסור לשכוח שכל הלימוד של 'משפטים' מיועד להראות לנו את הדרך איך לעלות ולהישאר בני חורין לנצח.

סוף דבר
כתוב שהקב"ה, נשמות ישראל והתורה זה דבר אחד. כדי שיהיה בניין של דברים מצד האדם אז השלושה דברים האלה נפרדים. ההפרדה הזאת היא חסדי השם. כל אחד צריך לעבוד כדי שיהיה בו את שלושת הדברים. יהודי שלם זה יהודי שמקושר לשלושת הדברים, דבוק בקב"ה, מקושר לכלל ישראל ודבק בתורה.
אומר הרב שיינברגר שליט"א, זה שכתוב בסוף הפרשה, "שָׁלֹשׁ רְגָלִים, תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה... שָׁלֹשׁ פְּעָמִים,

WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת משפטים

בַּשָּׂנָה--יֵרָאֶה, כָּל-זְכוּרְךָ, אֶל-פְּנֵי, הָאָדֹן ה'". אפשר להתראות עם הקב"ה כבן שמתראה עם אביו ביום שמחתו. אז יש את השמחה האמיתית.
ברגלים כל שלושת המקורות של השמחה מתאחדים, הקב"ה - "עֹז וְחֶדְוָה, בִּמְקֹמוֹ" (דברי הימים א' ט"ז כ"ז), התורה - "פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים, מְשַׂמְּחֵי-לֵב" (תהילים י"ט ט'), וכלל ישראל, כשכל עם ישראל ביחד, יש שמחה שלמה - "הִנֵּה מַה-טּוֹב, וּמַה-נָּעִים-- שֶׁבֶת אַחִים גַּם-יָחַד" (תהילים קל"ג א'). כל אלה נפגשים, יש קריאת התורה, יש מעמד "הקהל" ויש מפגש 'ראיה' עם הקב"ה. זהו מעמד של בנים עם אביהם. "שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד; וּבַשְּׁבִעִת--יֵצֵא לַחָפְשִׁי, חִנָּם". גם כל העולם יצא לחופשי חינם באלף השביעי ונהיה כולנו בני חורין, חופשיים מצרות, בנים לה' אלוקינו, בנים חביבים

השעור מוקדש לרפואת חני בת פנינה, רחל בת נסריה, דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט,בתוך שאר חולי עמו ישראל

השעור מוקדש לעילוי נשמת נסריה בת יעקב ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

מודעות – מרכז רוחני לקבלה

רח' אחווה ,24 נווה צדק תל-אביב

טל': , 03-5100587 054-4793070

החור באיזון

"הם עיקלו את כל רכושי, לקחו ממני את מנת האוכל האחרונה שנותרה לי," הסביר הנאשם באשמת גניבה לשופט ששאל האם הוא מודה בביצוע הפשע. השופט לא התרגש: "שאלתי אם אתה מודה באשמה, תענה בכן ולא."

"השופט מוכרח להבין אותי, פיטרו אותי מהעבודה, אשתי עזבה את הבית, עם ההורים שלי אני מסוכ...," השופט התרתח מזעם: "מה אתה מספר לי סיפורים? תענה לי בכן ולא."

"אדוני השופט, יש שאלות שלא ניתן לענות עליהן בכן ולא. לדוגמה: אני אשאל את כבוד השופט שאלה אחת, אם תוכל לענות עליה במילה אחת – גם אני אענה לך חד וחלק." השופט הסקרן הסכים, והנאשם שאל: "האם נכונה השמועה שכבודו הפסיק לקחת שוחד..."?

***

"ושוחד לא תיקח, כי השוחד יעוור פקחים ויסלף דברי צדיקים." נראה שביאור הפסוק בפשטות אינו דורש חכמה מרובה, והתורה מצוה אותנו לדאוג לקיום ועשיית הצדק האמיתי, משכך, אין אפשרות להיות משוחדים בנגיעה של ממון או נגיעה אחרת ועדיין לדון דין אמת.

לפני הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק מבריסק, הגיע שופט גוי שאהב להתווכח עם הרב על דיני התורה ומצוותיה. כעת, מצא לו מצוה חדשה לנגח בה את הרב, הוא קרא בתלמוד שאם דיין יהודי נוטל שוחד מבעל הדין ונתגלה הדבר – חכמים מענישים אך ורק את הדיין שנטל שוחד ולא את זה ששיחד.

"הרי לך שמשפטינו צודקים ומדוקדקים יותר משלכם," קרא השופט בהתרסה, "אצלנו, מענישים גם את נותן השוחד וגם את המקבל. מה תאמר לזאת,"? סיים בארשת ניצחון.

רבי יוסף דב שנודע כפיקח גדול, חייך וענה לו מיניה וביה: "מתוך דבריך תראה לבד שדיני התורה טובים יותר משלכם, שכן אצלנו היהודים, כל דיין יפחד ליטול שוחד, שהרי אף אם בעל הדין החליט לשחדו כדי שיפסוק לטובתו, מחר יכול הוא ללכת בלי פחד ולספר שהוא שיחד את הדיין והדיין עצמו ייענש וליהודי לא יארע מאומה.

"לעומת זאת אצלכם, אם גוי ייתן שוחד לשופט, שניהם ייזהרו מאוד שהסיפור לא ידלוף לתקשורת, שהרי במידה וזה ייוודע – שניהם יקבלו עונש. זה מה שנקרא: מערכת חוקית לנתינת שוחד בסתר..."

שוחד אינו רק מתבטא רק בנתינת ממון, לעתים שוחד הוא גם אינו טובות הנאה. גדולי ישראל במהלך הדורות נזהרו עד מאוד שלא להיות מושפעים מבעלי הדין טרם פסקו את דינם לפי חוקי התורה.

בנושא זה מסופר, שלפני הגאון רבי אברהם בורנשטיין - בעל ה"אבני נזר" מסוכצ'וב, הגיעה אלמנה יחד עם יהודי לדין תורה. טרם שהחלה האלמנה בטענותיה, החלו דמעות חונקות את גרונה ובקול בוכים סיפרה לרב את אשר אירע. להפתעת הנוכחים קם הרב מכסאו ואמר: פסול אני לדון דין זה, שכן גם דמעות הן בגדר שוחד המטה את לבי לטובת המסכן...

כל ההקדמה הזאת מביאה אותנו להסתכלות מחודשת על המתרחש בימינו, לעתים כאשר נחשפת פרשה ציבורית של שוחד כולם עומדים וצועקים: איזו שחיתות. איזו רשעות.

ואנו בוכים: איזו טיפשות! במקום לאמץ במדינה יהודית את דיני התורה ומצוותיה הנכונים והאמיתיים, הלכו לאגור אוסף חוקים מכל מיני מדינות לפי מה שנראה למחוקקים טוב וישר.

אחד מגדולי ישראל שנשאל על ידי שופט גוי: איך ייתכן שאסור לכם לקבל שוחד, אבל אתם מתירים ליהודי שהולך לבית משפט של גויים לשחד את השופט? והיכן הצדק?

ענה לו הרב: מכיון שהשופט הגוי מסתכל באופן טבעי על היהודי בצורה זרה ומנוכרת, ברור שאחוזים מסוימים בדין ינטו לרעתו של היהודי אף אם אין זה נכון. משכך, טוב עושה היהודי שמשחד את השופט ומעניק לו איזון באמצעות הכסף, כך יש סיכוי שהאמת תצא לאור.

***

לעתים אנו נאלצים להרהר בעוגמה במצב אליו הגענו: שני תושבים בני עם אחד, באותה מדינה, באותו הרחוב, מסתכלים זה על זה כזרים לחלוטין. בהשפעת התקשורת נהפכנו ל"ציידי נפשות" הנאלצים ל"שחד" את אחינו בכל מיני תחבולות, רק בכדי ליצור שפה משותפת וזיקה כלשהי להתנהגות אנושית.

כשרב בישראל מואשם בנטילת שוחד או בהנהגה שאינה ראויה, תלויה בפינו שאלת תם: אולי רק זו הדרך)המעוותת, שנכפתה עלינו(בכדי שהאמת תצא לאור ושני הצדדים העומדים לפני השופט יהיו שווים.

אם אדוניו יתן לו אשה וילדו לו בנים או בנות... והוא יצא בגפו (שמות כ)

מבואר בפסוקינו שהאדון יכול לתת לעבד העברי שפחה כנענית ושאלת השאלה מדוע התורה משפילה

פרשת משפטים

את העבד עד כדי כך שמותר לו לישא גויה מה שאסור לסתם יהודי?

וביותר גדלה ומתעצמת השאלה לאור מה שמבואר בגמ' בקידושין כ. שהתורה מאד מקפידה על כבודו של העבד וצריך לכבדו ושיהיה כמוך. עד כדי שאם יש לאדון רק כרית אחת העבד צריך לשכב בה ולא לאדון, וא"כ מדוע התורה מתירה להביא לו שפחה כנענית?

והנראה בזה שכתב הרמב"ם פ"ג מהל' עבדים שרק נמכר בגניבתו אדונו יכול לתת לו שפחה כנענית אבל מוכר עצמו אין האדון יכול לתת לו שפחה כנענית וצריך לבאר מה הטעם בזה?

והנראה בביאור הדברים וכן כתב הרלב"ג כאן שהנה כתוב בגמ' סוטה מז. "אמר רבי יוחנן שלשהחינות הן חן מקום על יושביו חן אשה על בעלה חן מקח על לוקחו" ז"א אפילו שהחפץ הוא לא טוב אבל אם הלוקח לקחו אזי הוא מוצא חן בעיניו מאד. אדם עני שגונב מעשיר הוא מזלזל בקשר שבין האדם לממונו ולכן הוא גונב ממנו להחיות נפשו. מדה כנגד מדה נותנים לו אשה וילדים ובסוף הו' שנים שנקשרה נפשו באשה ובילדים מצווים עליו לעזוב את אשתו והילדים. אחר פרידה כואבת כזאת הוא כבר לא יפריד בן אדם לממונו שהרי כמן ש"חן אשה על בעלה" כך גם "חן מקח על לוקחו".

אשר תשים לפניהם (כא,א)

וברש"י: כשלחן הערוך ומוכן לאכל לפני האדם.

בספר "אוצר הידיעות" מובא דבר נפלא שמצא בשם אחד מקדושי השואה – הגר"ח סאמט:

ישנם, כידוע, ארבעה טורים [וכן ארבעה חלקים ל'שולחן ערוך'] – אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחשן משפט – שבהם נתבארו כל משפטי תורתנו הקדושה.

הגימטריה של שמותיהם עולה בסך הכל למנין אלף שבע מאות וחמש, שזה גם מנין הסימנים שישנם בשלחן ערוך.

שכן, ב"אורח חיים" ישנם שש מאות תשעים ושבעה סימנים, ב"יורה דעה" – ארבע מאות ושלשה סימנים, ב"אבן העזר" – מאה שבעים ושמונה סימנים, וב"חשן משפט" – ארבע מאות עשרים ושבעה סימנים, סך הכל – אלף שבע מאות וחמש! הפלא ופלא!

כי תקנה עבד עברי (כא,א)

כה מרומם היה מעמד הר סיני, כה מפעימה היתה קבלת התורה. ההר הבוער באש עד לב השמים, חושך ענן וערפל. קול השופר המאויים, אש הלפידים, עמודי האור. לגיונות מלאכים. שבעת הרקיעים נפתחו לפניהם והשיגו את הנעשה בבריאה כולה: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד"! המעמד בו ניתנה לנו התורה, המקיפה את כל חיי האדם – מעריסתו עד יומו האחרון. דיני מאכל ומשקה, דיני ציציות ותפילין, תרי"ג מצוות. בהר סיני שמעו את הדיברות. מבקשים הם להמשיך ולשמוע מה עליהם לעשות.

בס"ד

פרשת משפטים

במה היינו אנו פותחים את מקבץ הדינים? בהלכות שבת וחג? הלכות השכמת השחר ותפילה? או שמא הלכות איסור והיתר, כשרות וטהרה? ובמה פותחת התורה? "כי תקנה עבד עברי"!

והרי ציצית ותפילין, כשרות וטהרה, שבת וחג, נהגו באותו דור, נהגו מיד. ודיני עבד עברי לא נצרכו להם בדור המדבר. דור עמוס בביזת מצרים וביזת הים. דור אוכלי המן והשליו, דור שלא חסר דבר!

יתר על כן: מי שיודע כיצד התייחסו לעבדים, ולא רק בעולם העתיק. עד לפני כמאתיים שנה. איך התייחסו אליהם בארצות הברית, ולא רק בארצות האיסלם, הודו או סין. איך התייחסו לצמיתים, לווסאלים ולמוז'יקים בארצות אירופה וברוסיה. כתשעים אחוז מהאוכלוסייה משוללים היו זכיות אזרח, נתונים להתעללות האצילים והפריצים, מועברים מיד ליד כעדרי צאן ובקר. והנה, הציווי הראשון: "כי תקנה עבד עברי"!

אבל היא הנותנת. דווקא זו המצווה הראשונה, הידיעה הראשונה שיש לדעת על הוראותיה של התורה האלוקית. מהפך חד כל כך, שינוי ותפנית בתפיסת העולם: כל ישראל בני מלכים הם, אין יהודי עבד! כשכיר הוא. אמנם לא שכיר יום ושכיר שנה אלא לשש שנים. ועל האדון לכלכלו, ולדאוג לרווחתו: "כי טוב לו עימך". אם יש לו כר אחד בלבד, יתנו לעבדו! לדאוג לעבד, ולכלכלת בני משפחתו. ואם ירצה העבד להמשיך ולהשהות בבית החם, להתמיד בעבדותו – גם אם לא לנצח, גם אם עד היובל בלבד – מעורר הוא הקפדה: "אוזן ששמעה על הר סיני: כי לי בני ישראל עבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, תרצע"!

פרשה זו, לא ללמד על עצמה בלבד יצאה. באה ללמד את בני ישראל איך מסתכלת עליהם התורה, איך צריכים הם להתייחס לעצמם!

והנה העבדות בטלה בדורנו, העבדים שוחררו. אבל רבים כל כך אלו "ההולכים וקונים אדון לעצמם", הופכים עבדים מרצונם: עבדים לעבודתם השוחקת והמתישה, עבדים לרמת החיים הגואה וגואה, ליתרת החובה ולתשלומי המשכנתא, לרכב ולטיול השנתי. עבדים מרצון, עובדי כפיה. אין להם פנאי למשפחה, ואין להם פנאי לילדים. והנורא מכל, אין להם פנאי לעצמם! לא לשיעור תורה, לא להרצאה מרחיבת אופקים, לא לשיחה משפחתית מגבשת. ולא עד שנת היובל בלבד... ועליהם לדעת, שהפרשה הראשונה שלאחר מתן תורה שוללת את דרכם. שתיכף ומיד בהתחלה הזהירה התורה: לא זו הדרך, תן חרות לעצמך! ואין לך בן חורין, אלא מי שעוסק בתורה !

אשר תשים לפניהם (כא,א)

מובא ברש"י: כשלחן הערוך ומוכן לאכל לפני האדם.

בספר "אוצר הידיעות" מובא דבר נפלא שמצא בשם אחד מקדושי השואה – הגר"ח סאמט:
ישנם, כידוע, ארבעה טורים [וכן ארבעה חלקים ל'שלחן ערוך' – [ארח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחשן משפט – שבהם נתבארו כל משפטי תורתנו הקדושה.

הגימטריה של שמותיהם עולה בסך הכל למנין אלף שבע מאות וחמש, שזה גם מנין הסימנים שישנם בשלחן ערוך.

שכן, ב"ארח חיים" ישנם שש מאות תשעים ושבעה סימנים, ב"יורה דעה" – ארבע מאות ושלשה סימנים, ב"אבן העזר – " מאה שבעים ושמונה סימנים, וב"חשן משפט – " ארבע מאות עשרים ושבעה סימנים, סך

בס"ד

פרשת משפטים

הכל – אלף שבע מאות וחמש! הפלא ופלא!

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חינם (כא,ב)

הדרך להחלץ ממעגל הפשע

...לכלא תל מונד לחצי שנת מאסר בלבד, בהתחשב בחרטתו של הנאשם, ובהבטחתו כי לא ישוב לעסוק עוד בגניבה"...

הנער הנאשם תלה עיניים נבוכות בשופט, נדמה היה לו כאילו מאן דהוא, לוחץ בכוח איתנים על רקותיו, עד כי ראשו חשב להיבקע. מה יהיה גורלי בכלא זה? הלא נוראה היא אפילו המחשבה על כך. רחמים, חמלה! אל תשלחני לכלא, אני אבוד לעולמים! נתפרצה הקריאה הנואשת מפי הנער.

השופט כבר קם מכסאו, המשפט הסתיים...

וכי האשמה בי? האם אני המצאתי את חוקי המאסר ואת מושגי בית הסוהר? האם יש דרך אחרת לעבריינים? דיבר השופט יעקב קלטרזון לעצמו, כשהוא מפסיע בחדרו הלוך ושוב, בפסיעות עצבניות, כשהוא נושך את שפתו התחתונה, ולוטש עיניים בוהות אל שולחן הכתיבה בביתו, שעליו פרוס מכתב קמוט המואר על ידי אלומת אור, שנזרקה ממנורת השולחן החיננית. נראה עוד פעם מה רצונו ממני, המהם לעצמו, כשהוא מתיישב בכורסתו ונוטל את המכתב בידו... כבר שנתיים ימים חלפו, מאז חרצת עלי את משפטך, לחצי שנת מאסר בכלא תל מונד. ארורים בני האדם אשר חוקיהם המתועבים חיסלוני לעד.

כנער תמים שגנבה אחת מאחוריו, להשביע רעבונו, נכנסתי לתל מונד, וכפושע מועד היודע את כל מעמקי העולם התחתון יצאתי משם. הבטחתיך בשעתו כי לא אשוב עוד לגניבה, ועתה האומנם מסוגל אני לעמוד בכך? הלא מורים רבים היו לי מאז, אשר טמאו את טהרת נפשי ואמללוני לעד, מה עוללת לי! מאז אני מתדרדר במדרון הפשע לאין מעצור, והאחריות לחיי המתועבים על ראשך תחול לעד...

והלא אין דרך אחרת, לחש השופט קלטרזון שוב לעצמו. מה נורא הדבר, והלא נער זה היה נראה באמת כנער תמים אלא שנכשל פעם. עוד זעקתו מהדהדת באוזני... רחמים, חמלה אני אבוד לעד... וכי היתה לפני עצה אחרת? עיניו תהו בחלל ונתקלו בארון הספרים. מבלי משים פתח ספר ועלעל בו אנה ואנה.

לפתע נתקלו עיניו בפסיקה מסוימת "עבד עברי האמור בתורה, זה ישראלי שמכרו אותו בית דין על כורחו או המוכר עצמו לרצונו. כיצד? גנב ואין לו לשלם את הקרן, בית דין מוכרין אותו..." עיניו ריצדו על פני השורות, והוא המשיך לקרוא: "כל עבד עברי אסור לעבוד בו בפרך... כל עבד עברי או אמה עבריה, חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה. בכסות ובמדור. וחייב לנהוג בו מנהג אחווה..." השופט קלטרזון סגר את הספר. על כריכתו התנוססו מוזהבות האותיות "יד החזקה" להרמב"ם. הוא שקע בהרהורים...

...אחימלך ראש בית הדין, בקרית יערים אשר ביהודה, התנודד לרגע קט על מושבו, ונעץ עיניים חודרות בעלם הצעיר העומד לפניו, שידיו לפותות בידי שני שוטרים כבדי גוף, השומרים על כל תנועה מתנועותיו. ובכן, הנך אומר כי גנבת וטבחת את כבשתו של עמיאל שכנך, כי פקד הרעב את ביתך ולא יכולת לעמוד בפני בכייתם של אחיך היתומים הקטנים. אך אילו לא היית נותן בכוס עינך, אלא עובד ומשתכר לפרנס את משפחתך, לא היית מגיע למצב מביש שכזה. האם תוכל לשלם את דמי השה אשר טבחת?

כסף! וכי מניין לי כסף, אילו היה לי כסף לא הייתי מגיע לגניבה זו, השיב הנאשם ששערותיו הפרועות

גולשות על כתפיו, ועיניו משורגות בגידים אדמדמים אשר העידו כי לא נזיר מיין העלם.

"ואם אין לו, ונמכר בגנבתו", חרץ אחימלך בקול קר ומתכתי. מחר יובא העלם להימכר לעבד עברי בבית הדין, והכסף אשר יתקבל תמורתו יינתן לבעל השה. ראש בית הדין קם ממקומו. כל הנוכחים גם הם קמו מכיסאותיהם לאות כבוד.

לרגע השתהה אחימלך, כאילו שכח דבר מה. נא לציין בפסק הדין, כי האדון שיקנה את העבד יחויב לפרנס בכבוד גם את בני משפחת הנאשם, הוסיף טרם עוזבו את טרקלין הדיונים.

שנים עברו... יום אביב שמרביתו כבר חלפה, במרפסת ביתו יושב אחימלך, והוגה בספר התורה הפרוס לפניו.

לפתע צעדים כבדים אך הסוסניים נשמעים בחצר. לעיני אחימלך נגלה גבר כבן שלושים. עיניו מביעות תום, אך ניכר בהם כי בעליהם עבר סבל רב בימי חייו. בניד ראש קל הראה אחימלך להלך כי הוא רשאי לגשת. כאשר ניצב לפניו ללא תנועה, וידיו חבוקות על לוח ליבו, התבונן בו אחימלך בפליאה. היה בו משהו מוכר אלא שבשום אופן לא יכול היה להיזכר מהיכן הוא מכירו. התזכרני? שאל ההלך.

אחימלך דפדף בזיכרונו על פני אלפי אנשים. דמויות ומאורעות חלפו לפניו בקצב מסחרר. גם נעימת הקול הזכירה לו דבר מה, אך לא מצא עדיין נקודת אחיזה. הוא הניע ראשו לשלילה. לפני שש שנים דנתני להימכר ממכרת עבד. בבת אחת, נזדקר לפני אחימלך, אותו מעשה בעלם פרוע השיער, שנשפט להימכר בעוון גניבת השה מבית רעהו.

עד כמה הוא השתנה חשב אחימלך, ואמר לאיטו: אכן נזכרתי בך, ומה מעשיך כיום? באתי להודות לך אדוני השופט, על ידי המשפט שחרצת עלי, כפי שגזרה התורה הקדושה, שהינך כרגע הוגה בה, שונו כל חיי. האדון אשר נמכרתי לו החזיקני בביתו כבן, והוא אשר גמל אותי משכרותי, הורני את חוקי התורה הקדושה, נתן לי ממיטב אכלו, העסיקני בעבודה אך לא הכביד עלי. הייתי לו כאח וכבן וכתלמיד נאמן. עתה כאשר נסתיימו שנות עבודתי, העניק לי מטוב נכסיו ככתוב בתורה וסכום כסף, להתחיל בו את חיי החדשים. הנני מאושר, יש תכלית לחיי, ומנער הולל הפכתי לעובד חרוץ יודע ספר אשר משפחתו גאה בו. כל שאיפתי כיום לעזור למוכי גורל, כמוני בעבר, ועל כך תודתי לך השופט, אשר דנתני בצדק וביושר כאשר גזרה חכמת האלוקים, הנעלה ממושגי בני אנוש...

צלצול שעון הקיר, העיר את השופט קלטרזון מתרדמתו. הוא פקח את עיניו, ומבטו נתקל במכתב המונח לפניו על השולחן. אה! לו הייתי השופט אחימלך! הפטיר באנחת חרישית...

תורתנו הקדושה, יקרה מפנינים! (כא,ב)

תורתנו הקדושה, יקרה מפנינים!

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי... אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת, הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי... וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם: (שמות כ"א ב' - ו').

ידוע הדבר ומפורסם העניין שתורתנו הקדושה מכונה "מים שאין להם סוף" והיא נדרשת בפרד"ס

WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת משפטים

ביאורים ופרד"ס דפרד"ס ומכל מילה ואות ותג שבה ניתן ללמוד הלכות וחידושים רבים כפי שדרש רב חסדא בגמרא על המילים "קווצותיו תלתלים" - שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ שבאותיות התורה תילי תילים של הלכות (עירובין כ"א ע"ב), וכן מצאנו בגמרא שרבי עקיבא היה דורש "כתרי אותיות" (מנחות כ"ט ע"ב).

בפרשת השבוע אנו רואים דוגמה נפלאה לכך, כאשר בין שורותיה של פרשייה העוסקת בנושא תמים ולא נעים [מכירת עבד עברי] זרועים חמישה פנינים יקרים וקדושים - הגדושים ביראת אלוקים ומוסר השכל רם ונישא, ושווים יותר מכל הון וממון ודמיון שבעולם - ואלו הם:

= פנינה ראשונה =
אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת, הָאִשָּׁה וְיַלָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ (כ"א ד').
* אִם אֲדֹנָיו - ה'.
* יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה - משפיע על האדם שפע.
* וְיָלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת - נהיה לאדם הצלחות והישגים.
* הָאִשָּׁה וְיַלָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ - צריך האדם להפוך את כל השפע וההצלחות, לכלי עזר בעבודת ה'.

פירוש: כל אדם באשר הוא, יש לו מתנות רבות שקיבל מהבורא. בריאות, אישה, ילדים, בית, מעמד חברתי וכו'... כמובן שבהתחלה האדם אומר לה' תודה על כל מתנה ומתנה שהבורא נותן לו. על האישה המעולה, הדירה הנפלאה, הילדים המתוקים... אלא שאט אט האדם מתרגל לכל הטוב המקיף אותו ומסתכל עליו כמובן מאליו, והוא שוכח מעט את נותן המתנה - את הבורא.

התופעה מצויה יותר "בשעת צרה" כאשר האדם נקלע למשבר ורואה שסיכויי הצלחתו קלושים ותלושים, והוא מבקש את עזרת הבורא. באותו רגע רעוע הוא מרגיש את אפסיותו וקטנותו מול הבורא הגדול - והוא מנסה לשכנע את הבורא הכל יכול שיושיעו מצרתו, והוא מבטיח לה' שמהיום הוא יהיה יותר בסדר. אך לאחר שהישועה באה והצרה עברה והסכנה חלפה - ההתלהבות הרוחנית שלו נעלמת ונמוגה, והקשר הטרי שלו עם הבורא מתקרר ומתדרדר מתערער ומתפורר.

מספר תלמיד חכם אחד שיום אחד הגיע לפתח ביתו יהודי וביקש ממנו שיעשה לו "התרת נדרים". שאל הרב את היהודי במה בדיוק מדובר? והיהודי השיב: בזמן מלחמת המפרץ גרתי ברמת גן באזור שבו ראיתי היטב את הטילים ואף שמעתי את פיצוצי הסקאדים, והיו פעמים שבאמצע הלילה הייתה אזעקה - ועד שקמתי והתמקמתי בתוך החדר האטום הטיל כבר הספיק לנחות ולהתפוצץ, והייתי עד לפטריית האש ולרעש וההדף הגדול.

כבוד הרב, באותה תקופה הפחד שלי היה נורא! העתיד היה מעורפל ולא ידעתי מה יהיו תוצאות ההפגזה הבאה של הרודן והצורר סדאם חוסן ימ"ש וכל שכמותו, וביקשתי מה' שיושיע אותי מהפחדים ויתן לי רוגע נפשי, וכדי לרצות את ה' לקבל את בקשתי - נדרתי נדר להתחיל לשמור את השבת. אך כעת המלחמה נגמרה והבעיה נפתרה, ואני מבקש מהרב שיעשה לי "התרת נדרים" על זה שנדרתי לשמור שבת.

הנה לנו סיפור חמוד המשקף הרבה בני אדם, שבשעת צרה הם מתקרבים לה' ומבקשים ממנו ישועה ועזרה - ולאחר שהצרה חלפה הם מתרגלים לישועה ושוכחים את המושיע, את הבורא. באה פרשתנו ומזכירה לנו:
אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה - אם הבורא משפיע על האדם שפע...
וְיָלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת - האדם מקבל ישועות והצלחות והישגים...

פרשת משפטים

הָאִשָּׁה וְיִלָּדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ - גם לאחר שקיבל האדם את הישועה - עליו לזכור תמיד את "האדון המשפיע" ולהפוך את כל השפע וההצלחות לכלי עזר בעבודת ה', ולא לעשות מהשפע עיקר - ומהבורא טפל חלילה.

ואיך באמת הופכים את השפע לכלי עזר בעבודת ה'?

זכית למתנה הנפלאה שנקראת ילדים? תעניק להם חינוך יהודי "מושלם", ותשמח את הבורא בפירותיך המתוקים... זיכה אותך ה' לקנות בית? תפאר אותו במזוזות מהודרות, תקדש אותו ותלמד בו תורה, תכניס אורחים "עם לב שמח"... זכית לראייה טובה? תקדש את העיניים ותשמור אותן ממראות שאינן טהורות, תביט על ספר תורה, תברך ברכת הלבנה על ראיית הירח פעם בחודש...

תהפוך את כל המתנות הנפלאות לכלי עזר בעבודת ה', וכפי שאנו אומרים בכל יום "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו". ואין ספק שאם אנו נבראנו אך ורק לכבוד ה' ולעשות רצונו, על אחת כמה וכמה שחובתנו להשתמש באביזרים וכלי העזר שקיבלנו מה' - למטרה רוחנית ועבודת ה'.
נ.ב. אין זה סותר שמותר להנות מהעולם ותענוגותיו. אלא שחובה על האדם היהודי להבין שגשמיות זה דבר טפל "שקיבלנו מהבורא" כדי לסייע לנו לשמור על תקינות בריאות הנפש - וזה מאפשר לנו הרחבת הדעת ומילוי כוחות, "לצורך קיום המצוות ועבודת הבורא".

= פנינה שניה =
אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: (כ"א ג').
ויצאה אשתו עמו - וכי מי הכניסה שתצא? אלא... שהקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו (רש"י שם).

סוד ויסוד אדיר וכביר גנוז כאן, אשר הוא בעצם "מפתח הישועות" לכל יהודי. מה כוונת החזן הפייטן והפטפטן?

התורה הקדושה מגלה לנו שמי שהוא "עבד עברי", הבוס שלו צריך לדאוג למזונות כל בני ביתו. ואין ספק שזה גם בעבדות לה' יתברך.

אדם שמכניע את עצמו לה' והופך להיות עבד נאמן לבורא, הרי שהאדון שלו "בורא עולם" דואג לו ולבני ביתו למזונותיו והוצאותיו, וממלא את צרכיו ומשאלותיו. וככל שהאדם מגביר את ההתבטלות שלו אל הבורא ומעמיק את החיבור עם התורה ומצוותיה, כך גם צינור השפע שלו מתרחב ומתעצם, עד כדי כך שהוא אפילו יכול לדרוש מה' לשנות את נתוני העולם, וזהו הסוד של "צדיק גוזר וה' מקיים". רוצים קצת מסמכים כדי לחדד את הראייה ולהבין לאיזו עוצמה יכול להגיע אדם יהודי שפיתח קשר מושלם עם הבורא?

מבואר במדרש שבתקופתו של רבי שמעון בן שטח היה לאנשים יראת שמים, והם זכו לברכה גדולה. גרעיני החיטים היו בגודל של אגוזים, גרעיני השעורים בגודל של גרעיני הזיתים, והעדשים בגודל של דינרי זהב (ויקרא רבה בחקותי, לה).

אך למרות הברכה הגדולה, פעם אחת הייתה גזירה והגשמים לא ירדו. ראו אנשי הדור שהמצב קשה, ובקשו מהצדיק חוני המעגל שיתפלל עבורם על הגשם.

פרשת משפטים

התפלל חוני (תפילה רגילה), ועדיין לא ירדו גשמים. הבין חוני שיש גזירה קשה - ודרוש כאן יותר מתפילה רגילה. מה עשה אותו צדיק?

לקח מקל וסימן איתו עיגול על החול, ונעמד בתוך העיגול - ואמר: ריבונו של עולם. בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן, עד שתרחם על בניך - ותוריד להם גשמים. מיד התקדרו השמים בעננים, והחל "לטפטף" גשם חלש. ראה חוני שהגשם יורד מאוד חלש, והמשיך בתפילתו - וכה אמר: ריבונו של עולם. לא כזה גשם ביקשתי, אלא גשם שימלא "בורות שיחין ומערות". באותו רגע החלו לרדת גְּשָׁמֵי זעף בשצף קצף. ראה חוני שכעת הגשם "עז מדי", והמשיך בתפילתו ואמר: ריבונו של עולם. לא כזה גשם ביקשתי, אלא "גשמי רצון ברכה ונדבה". מיד התמתן הגשם וירדו גשמי ברכה, עד שנאלצו כולם לצאת מירושלם ולעלות להר הבית מפני שפע מי הגשמים (תענית ג' ח').

מעשה דומה מצאנו על רבי חנינא בן דוסא שהיה הולך בדרך וירד עליו גשם והגשם ציערו מאוד. נשא רבי חנינא את עיניו לשמים, ואמר: ריבונו של עולם. כל העולם בנחת (מהגשם) וחנינא בצער? מיד פסק הגשם.
לאחר שהגיע רבי חנינא לביתו, נשא עיניו לשמים ואמר: ריבונו של עולם. כל העולם בצער (מחוסר גשם) וחנינא בנחת? מיד חזר הגשם.

על המעשה הזה אמר רבי יוסף: כל כך גדולה מעלתו של רבי חנינא בן דוסא, עד כדי כך שהוא הצליח לעקוף את תפילתו של כהן גדול ביום הכיפורים, [שהיה מתפלל בקודש הקודשים שלא ישמע ה' את תפילת עוברי דרכים - ולא יעצור בגלל צערם את הגשם, מחמת שכלל הציבור זקוק לו]. (יומא נג:).

באותו נושא מסופר בגמרא, שכאשר רבי יהודה היה חולץ את נעלו - כבר היה יורד גשם (תענית כד:).
[רש"י מפרש שחליצת הנעל מראה על כך שהאדם בצער].
הסיפורים הללו הפזורים בתלמוד מראים לנו שמי שהופך את עצמו "לעבד נאמן לבורא" - לא רק שהאדון הגדול דואג למזונותיו - אלא הבורא ממלא גם את כל משאלותיו ובקשותיו, וכפי שהעיד חוני המעגל על עצמו ואמר לבורא בתפילתו "בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך"... פירוש: הם יודעים שיש לי אצלך פרוטקציה מלאה והנך ממלא את כל בקשותי.

אכן, חיזוק הקשר עם הבורא ואדיקות מלאה במצוותיו, זו הסגולה הזולה והבדוקה ביותר, לכל הישועות!!!

= פנינה שלישית =
אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: (כ"א ג').
שואל רש"י: ויצאה אשתו עמו. וכי מי הכניסה שתצא?
ועונה "התוספות ישנים": אשה ובעל זו אחדות גמורה, ובצרתו צר גם לה, וכאשר בעלה נמכר לעבד - עול העבדות כואב גם לה.
וכשבעלה יוצא לחירות, כאילו גם אשתו יוצאת עימו - שמעתה גם לה נהיה קל יותר (רב פנינים בשם ת"י).

התורה הקדושה מגלה לנו איך אמור להראות בית יהודי תקין, שהקשר שלו מבוסס על "קשר נפש". אחדות גמורה בטוב וברע, בשמחה וגם בתוגה, ולא רק כשהכל ורוד ותקין והבית נוסע על מי מישרים.

וגם כאשר הבעל נמכר לעבד... האישה לא חשה בטוב... על הבעל רובץ עול גדול... האישה בחדר לידה... בכל פעם שיש קושי לאחד מבני הזוג - הצד השני צריך להיות ער וכואב את אותו כאב ולעמוד ולסייע כפי כוחו, ולחוש ולהרגיש את צער בן הזוג.

בס"ד

פרשת משפטים

מסופר על הרב אריה לוין שהגיע פעם עם אשתו אל הרופא, ואמר לו: דוקטור! "הרגל של אשתי כואבת לנו". הרגל היא שלה, אבל הכאב הוא של שנינו. כך חי אדם תורני. הוא מחובר עם בן זוגו וחש את תחושותיו, לא פחות מתאומי סיאם המחוברים ומרותכים אחד לשני - וחיים על לב אחד, שהאחדות והרגש ביניהם מושלמים.

האמת היא שכולם מבינים את הדברים הללו והרמה הזו, אלא שהם נזכרים בה באיחור מעט - וכפי שרואים בסיפור הבא:

הרב ניסים יגן זצ"ל היה רגיל להתארח אצל משפחה מסוימת כל פעם שהזדמן לעירם לצורך מסוים, והוא מספר כך:
הרבה פעמים כאשר הגיע לבית המארחים, בעלת הבית הייתה מיללת בפני: אני סובלת מבעלי... הוא חסר רגש והשכלה... לא מתחשב בי... מעולם לא הייתה לי טיפת נחת ממנו.. האישה בכתה בפני והתלוננה על בעלה תלונות קשות מאוד.

עברו ימים חלפו שנים ויום אחד אני מקבל בשורה לא טובה, הבעל של אותה אישה נפטר בתאונת דרכים - וצריך ללכת לנחם. התארגנתי מיד ליציאה, והייתי בטוח שהמלאכה לא כל כך קשה. סוף סוף האישה הייתה כל הזמן טעונה כל הזמן על בעלה, היא טענה שאין לו השכלה... שמעולם לא היה לה ממנו טיפת נחת וכו', ומסתבר שהיא לא רואה את פטירתו כאבידה גדולה.

והנה אני מגיע למקום ומנחם ומעודד, ולפתע אשתו של המנוח אומרת לי בכאב גדול ומתוך דמעות: בעלי היה כל עולמי... בחור מיוחד... הוא נסך בי ביטחון ועמד תמיד לימיני... היה אבא טוב... איך אסתדר בלעדיו...

הסיפור הזה מראה לנו בדיוק את המצב האמיתי של האדם. בתוך תוכו הוא אוהב את בן זוגו, הרי לפני החתונה הוא חקר אחריו ובחר בו לשותף לחיים מתוך כל המיליארדים, ואין ספק שהיו לכך סיבות טובות. אלא שבמשך החיים דוחק השעה ועול הצרות מטשטשים מעט את חושיו ומאפילים על זוהרו של בן זוגו, ולכן רק לאחר הפטירה מבחינים בחסר הגדול וגודל האבידה.

באה הפרשה ומלמדת אותנו: בני זוג צריכים להיות מאוחדים לא רק שטוב - אלא גם בזמנים הקשים - ואפילו במצב של עבדות. חובה תמיד לשמור על אחדות ונשיאה בעול ולא לתת לנתוני השטח הקשים לחצוץ בין בני הזוג ולשחוק להם את הקשר.
ברשות הרבים וברשות היחיד וברשות הקוראים וכל המסובים, נכניס כאן ממתק מאוד טעים וחמים ונעים, הקשור לעניין:

חתן - אותיות "נחת".
כלה - אותיות "הכל".
האותיות של חתן + כלה,
יוצרות את המילים "תן לה - כח"!

מה הפירוש?
לחתן - יש נחת מלאה. הוא הבוס הרשמי והבלעדי, הוא נותן את הטון והצביון ורוח ההשקפה בבית, ומרותו "העדינה והנעימה" פזורה על בני הבית.
לכלה - יש הכל. בעלה התחייב לה בכתובה על מזונותיה ומילוי צרכיה, ולא מוטל עליה עול הפרנסה

פרשת משפטים

ושאר טרדות.

מצד שני...

לחתן - אין "הכל", שהרי עול הפרנסה והאחריות הרוחנית לצביון הבית רובצים על כתפיו - והוא תלוי בחסדי הבורא.
לכלה - אין "נחת", משום שהיא תלויה בחסדי בעלה. אם הוא יהיה רחום וחנון והגון ובעל טוב, אשריה. אך אם הוא יהא עריץ ופריץ ודורסני ורומסני, אין אומללה יותר ממנה.
והשאלה נשאלת: אם לכל אחד יש פלוס אחד ומינוס אחד, הרי שזה מתכון לחורבן ובלגן והרבה אש ותמרות עשן. אם כן כיצד ניתן לגשת לחתונה ולעשות שותפות עד ?120
התשובה פשוטה: כאשר מערבבים את החתן והכלה ביחד ומאחדים ביניהם - הרי שאחד משלים את חיסרון השני והם נהיים כוח אחד מושלם וחזק, וזה גם רמוז באותיות "חתן כלה". אם מערבבים את האותיות של "חתן + כלה", מקבלים את המילים "תן לה - כח"! אם היא נותנת לו והוא משקיע בה וכל אחד חי את טובת השני בלב ונפש, זהו הכוח המאחד והמעודד. ואת זה בעצם חקקה התורה בתוך המילים "וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית ב' כ"ד).

= פנינה רביעית =
אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא, וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: (כ"א ג').
אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא - מה שאדם אוגר, עם מה שהוא מתקשר ומתחבר וכורת ברית נישואין...
וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ - זה מה שהוא לוקח לעולם הבא.

האדם בימי חייו יכול לאגור ממון ולצבור רכוש מהודו ועד כוש, אך הכל קשקוש ויישאר בעולם נטוש, ולאחר מותו הוא לא ייקח איתו לעולם האמת אפילו מקל של סוכריה על מקל. מה בכל זאת האדם כן לוקח?

מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשנות בצורת [שחילק מזון לעניים ורעבים], וְחַבְּרוּ עליו אֶחָיו ובית אביו ואמרו לו: אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם, ואתה מבזבזם? אמר להם: אבותי גנזו למטה, ואני גנזתי למעלה... אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו, ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו... אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות, ואני גנזתי דבר שעושה פירות... אבותי גנזו ממון, ואני גנזתי אוצרות נפשות... אבותי גנזו לאחרים, ואני גנזתי לעצמי... אבותי גנזו לעולם הזה, ואני גנזתי לעולם הבא... (ב"ב י"א ע"א).

תשובה חדה כתער ענה מונבז המלך לבני משפחתו! הוא ניתח בשלמות את הפעולה הנפלאה הטמונה במעשה הצדקה שעשה, ופקח את עיניהם לראייה אמיתית.

ומה בעצם בלבל את משפחתו של מונבז בהתחלה? צורת ההסתכלות. משפחתו של מונבז הסתכלה על "הפעולה הטכנית", על החיסרון הגשמי שבצדקה, ואילו מונבז לימד אותם להביט "מאחרי הקלעים", ולהסתכל לתוך המעשה במבט פנימי.

נ.ב. גם הפקדה בבנק בתוכנית חיסכון זה "הפסד". שהרי עד עכשיו היה לי בארנק מליון ואחד דולר, ועכשיו הארנק ריק. היש הפסד גדול מזה? אלא מה, כולם יודעים לדקלם שהכסף לא הלך - ובסך הכל הפקיד הכניס אותו למערכת השומרת לנו על הכסף - ואפילו מכניסה רווחים.

פרשת משפטים

מונבז מלמד אותנו שכך צריך להביט על כל השקעה רוחנית! נתינת צדקה איננה הפסד - אלא היא "תוכנית חיסכון" שפתחנו, ואת הקרן נקבל בעולם הבא - ומפירות ההשקעה נהנה עוד בעולם הזה. (לאו דווקא בהצלחה בפרנסה, אלא זה גם יכול להיות "הצלחה בבריאות" - ומניעת מקרים קשים, וכפי שאנו אומרים בתפילה "זורע צדקות - מצמיח ישועות").

וזה בעצם מה שאמר החכם מכל אדם, "חֲכַם לֵב יִקַּח מִצְוֹת" (משלי י' ח'). שלמה המלך טמן במילה אחת את כל הסוד: "חֲכַם לֵב יִקַּח מִצְוֹת". מי שעושה מצוות - הוא בעצם לוקח, וכלל לא מדובר בהפסד. שהרי הרווח הוא גם בעולם הזה, וגם בעלם הבא. ומה יותר מוצלח מזה?

= פנינה חמישית =
וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי... וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וְעָבַד לְעֹלָם: (כ"א ה' ו').

האדון זה הבורא - והעבד הוא האדם היהודי, וכפי שנאמר "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים... אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כ"ה נ"ה).

אלא שפעמים העבד שוכח מאדונו ובורח מתפקידו ומתעלם מהבורא ומצוותיו. מה עושה האדון? וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ - וְעָבַד לְעֹלָם. אדון העולם נותן לחוטא עונש ועושה לו "תזכורת", ואז בשעת צרה כבר מתעורר האדם מתרדמתו ונזכר בבוראו ובתכלית ביאתו לעולם.

והמסר חד וברור כראש הגפרור ומעוגן בחז"ל ללא ערעור: צרות באות - רק בגלל שמתרחקים מה', ובעצם הם לא נועדו להתעלל בנו חלילה. ומי שחכם ומבין זאת, בשעת צרה לא רק שהוא לא נשבר ומתרחק מה' - אלא הוא גם מתחזק יותר במצוות ובלימוד התורה, ולא מחפש כל מיני פתרונות קש אצל קוראים בקפה ופותחים בתה ומעיינים בקקאו ועושים קולות של מיאו ומנסים להציג כוחות כמו של הנביא אליהו, ועל הדרך הם סוחטים לפציינט את הארנק והופכים אותו לדק ומצומק.

שאלה לסיום: אחרי שזכינו לראות את חמשת היסודות הללו הנפלאים והמאלפים - אשר נרמזים בפרשת "מכירת עבד עברי", האם אנו לא מתחברים יותר לכותרת המאמר וחשים אותה היטב?

כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

מדוע פתחה התורה והקדימה לכל משפטיה דוקא את ענין העבד? מתרץ רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שהואיל ורק עתה יצאו ישראל ממצרים, ועדין חשים הם את עצמת המכות שבהן נחבט גופם, זה הזמן המתאים ביותר לבאר את כל ענין העבדות ולהורות להם כיצד נראה עבד על פי התורה הקדושה.

משל למלך שמרדו בו והוא נאלץ להמלט מארמונו, כשרק בגדיו לעורו.

המורדים הדקו את טבעת החנק סביבו, ובלית ברירה, כשהבחין שהוא כמעט נתפס, הוא מהר לנקוש על דלתו של בית שהזדמן לפניו וקרא לבעל הבית: "אנא, הצל אותי."!

בעל הבית, שהבין את המצוקה הנוראה, בה הוא נתון, הורה לו לשכב במהירות ופרש מעליו ערמת שקים ובלויי סחבות שהיתה לו בביתו.

לא חלפו חמש דקות, וכבר נשמעו נקישות עזות על דלת הבית: "איפה הוא"? בעל הבית נגש לפתח: "את

פרשת משפטים

מי אתם רוצים? במה אוכל לעזור"? "זוז" – שאגו הפורעים, וכבר נכנסו פנימה והחלו לנקוש על הקירות ועל הארונות בקתות הרובים שלהם, כדי להבחין היכן יש דלת כפולה.

אחד מהם הבחין בערמת הסחבות שהיתה מנחת בפנת החדר, והכה עליה נמרצות, אך בנס לא העלה על דעתו לחפור בה ולגלות את מי שמסתתר בתוכה.

לבסוף התיאשו המורדים ופנו ללכת, וכשהשתרר במקום שקט, העז המלך לצאת, עדין רועד וחוור כסיד.

"הצלת את חיי", לחש למצילו, נותר בבית עוד יומיים, וכשהתרחקו עוד הפורעים, יצא למקום אחר.

חלפו חודשים ספורים, המרד דוכא – והמלך שוב ישב בהדר על כסאו.

אחת מן הפעולות הראשונות שעשה, היתה, כמובן, לקרוא למצילו, על מנת לגמול לו על מה שעשה עבורו.

"הצלת את חיי", אמר לאיש כאשר עמד לפניו, "מה ביכולתי לעשות עבורך."?

"תודה לך אדוני המלך, אך איני חסר דבר... מכל מקום, אם זוכה אני לדבר אתך, מסקרן אותי לדעת כיצד הרגשת תחת ערמת הסחבות שהנחתי עליך, כשהחרבות הכו מעליך."?

למשמע הבקשה האדים המלך כולו: "איך אתה מדבר? הלא תבוש,"! ומיד פקד על העבדים שלפניו: "הוציאוהו למוות בתליה."!

"אדוני המלך", פער האיש את פיו בתדהמה, "אני חוזר בי מהשאלה... אין המלך צריך לענות לי... רחם עלי, נהג בי כאלו לא שאלתי מאומה...".

אך המלך לא נרגע: "אי אפשר למחק את מה שדברת! זוהי חוצפה איומה שאתה עתיד לתת עליה את הדין."!

לא הועילו כל בקשות הרחמים, והאומלל הובהל לכיכר העיר בטקס מרשים, על צוארו הונח חבל התליה, והספירה לאחור החלה, כשהמלך עצמו מופקד על הארוע כולו מקרוב.

כשאמר התלין את הספרה "שתים" וכפסע היה בינו לבין המות, נגש אליו המלך, הסיר את החבל מעל צוארו ואמר לו כשחיוך על פניו: "כעת יודע אתה כיצד הרגשתי...!? לעולם לא היית מבין זאת, אלמלא היית חווה זאת על בשרך...".

מלים רבות אינן יכולות להסביר מה פשר המושג "עבדות", אך עם ישראל, אשר זה עתה יצאו מעבדות לחרות מבינים זאת היטב על בשרם, לפיכך בחרה התורה לפתוח בצווי זה, בטרם ילכו המאורעות שארעו להם וישקעו בנבכי ההיסטוריה ובתהומות השכחה.

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע (כא,ו)

כידוע, מדובר באדם שנמכר בגנבתו או שמכר עצמו לעבד, ואינו רוצה לצאת לחפשי לאחר שש שנים.

פרשת משפטים

רוצעים דוקא את אזנו, משום: "אזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנב, והלך וגנב, תרצע, ואם מוכר עצמו, אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע".

ולכאורה, אם זו הסבה לרציעה, מדוע רוצעים את אזנו של הגנב רק לאחר שש שנים, ולא מיד לאחר שנתפס בגנבתו? ומדוע דוקא על הדלת או על המזוזה? רבי בן ציון סנה ממאנסי באר את הדברים על פי משלו הידוע של ה"שערי תשובה" (שער א אות ב): אסירים שישבו בכלא, חפרו חפירה, יצרו לעצמם מנהרה, וברחו דרכה כולם אל החופש.

רק אחד מהם נותר בכלא ולא ברח אתם.

"בא שר בית הסהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו.

אמר לו: קשה יום! הלא המחתרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת להמלט על נפשך"? ויש להבין: מדוע כעס עליו השומר? איזו רעה עשה האסיר בכך שלא ברח? התשובה היא, שבזה שהוא לא ברח – מראה האסיר שלא אכפת לו שהוא בכלא.

הנמשל של ה"שערי תשובה" מדבר על עשרת ימי תשובה, שבהם מוטל על האדם לנצל את ההזדמנות – את החובה ואת הזכות לחזר בתשובה, בעת שהמחתרת חתורה לפניו, ששערי תשובה פתוחים.

אף את ענין עבד עברי נתן להבין על פי משל זה: רוצעים את אזנו דוקא על הדלת, כרמז על כך שהדלת היתה פתוחה לפניו – הוא סיים שש שנות עבדות, ויכול היה לצאת לחפשי, אך הוא לא רצה לצאת! ומכאן גם התשובה לשאלה מדוע לא רצעו את אזנו מיד לאחר שגנב, אלא רק אחרי שש השנים: מכירתו לעבד היתה אמורה להיות עונש עבורו, אך בכך שהוא אינו רוצה לצאת, הוא מראה בעליל שאין במכירה זו כל עונש עבורו.

רציעת האזן היא, אפוא, עונש גם על הגנבה שבצע.

"אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא" (כא, כא) ישנם אנשים שבאים להתפלל בבית הכנסת ביום הכפורים ובראש השנה, אך תפלתם נסבה על פרנסה, ורק על פרנסה.

הם רוצים כסף, וכסף וכסף.

הם אינם מבקשים בתפלתם על רוחניות, לא 'בוער' להם במיוחד לבקש מחילה על העוונות, והמלכת ה' ממש לא מענינת אותם.

רק כסף.

תפלה שכזו – אומר "ילקוט הגרשני – " לא תענה, והדבר נרמז כאן בפסוק: "אם יום – " זה יום כפור, "או יומים – " אלו ב' ימים של ראש השנה, יעמוד בהם האדם בתפלה רק על כסף, אזי "לא יקם כי כספו הוא" – לא תתקבל תפלתו ולא תתקים בקשתו, כי רק כסף בקש...

ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו (כא,יג)

פרשת משפטים

רש"י: במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג וזה לא גלה, והקב"ה מזמנן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם, ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו, ומחייבים אותו לגלות. נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג

המקרה המתואר בדברי רש"י מוכיח כי הקב"ה מנהל את העולם בתזמון מוחלט, וכי לא נתן להמלט מעשית רצונו, ואף כאשר אדם משוכנע, שהוא הצליח להסתיר את המעשה שעשה, ועין אדם לא הבחינה בכך, דואג היושב בשמים לזמן אותו למצבים שבהם יהיה חייב לבצע את המוטל עליו.

אולם – הקשה ה"פענח רזא" – בענין אחד בכל זאת נראה לכאורה, שאותו רוצח במזיד אינו נענש ככל רוצח אחר, המבצע את מעשה הרציחה שלו קבל עם ועדה: סוג המוות שהוא מקבל - בעוד שאר הרוצחים נענשים בסיף, רוצח זה מת בסקילה! וקשה, היתכן שאין הקב"ה ממית אותו בעונש הקבוע לרוצחים?

הוא מקשה והוא מתרץ: אין זאת אלא שהרוצח בשוגג שנפל עליו מן הסולם, נופל כשסכין בידו, ותוך כדי נפילה הוא חותך לרוצח במזיד את ראשו - כך, שהוא מקבל בדיוק את העונש שהיה מגיע לו.

ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו (כא,יג)

לכאורה ראינו בפרשתינו שאדם אשר הרג בשוגג צריך לנוס לעיר מקלט, וכידוע מתחבא שם עד שיפטר מין העולם הכהן הגדול, וראינו שיש חיוב לתלות שלטים בדרך המורים לאיזה כיוון נמצא העיר מקלט,.

נשאלת השאלה לעניין ביכורים שמעלים לבית המקדש לא ראינו שמצוי שחייבים לשים שלטים להודיע הדרך לבית המקדש א"כ למה גבי עיר מקלט כן חייבו חכמים לשים שלטים בדרך?

אלא התירוץ הוא כזה: כשאדם הולך עם הטנא ביגו ורוצה לעלות לבית המקדש שואל הוא את האנשים היכן הוא בית המקדש?

עונים לו: וכי מה הצורך שלך בבית המקדש??

עונה להם להביא ביכורים באתי..יוצא פירסום בין האנשים על דברי מצווה...

אבל גבי הנס לעיר מקלט אין צורך לפרסם את הנושא כ"כ לכן חייבו לשים שלטים..

ורפא ירפא (כא,יט)

בנו של המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון חלה פעם במחלת השעלת.

באותם ימים היתה זו מחלה לא קלה ומי שנדבק בה היה במצב סכנה.

לקח רבי שלום את בנו אל הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ, בעל ה"חזון איש", כדי שהרב יברך את החולה ויתרפא.

שמע ה"חזון איש" את הדברים, פנה לרבי שלום ואמר: קח את בנך אל נחל הירקון ושוט עימו מעט בסירה, האויר הצח בינות לעצי האקליפטוס הצומחים על גדת הנחל יסייעו לבנך וירפאו אותו מחוליו.

עשה רבי שלום כאשר ציוה עליו ה"חזון איש", נטל את בנו אל נחל הירקון שם שכר סירה קטנה ויחדיו שטו בה שעה ארוכה.

בכל משך השיט בסירה מלמל רבי שלום לעצמו: "מצוה לשמוע דברי חכמים","מצוה לשמוע דברי חכמים", "ויאמינו בה" ובמשה עבדו"... וראה זה פלא, בתום השיט חש הילד הקלה גדולה, השעלת נחלשה עד שעברה וחלפה.

אמור נא לי אבי שאל הילד אם מקום זה מסוגל לרפא את חולי השעלת, האם לא היה כדאי שנפרסם את הדבר כדי שחולים נוספים יוכלו לבוא לכאן ולהתרפא.

האם באמת חושב אתה שהמקום מסוגל לרפא? שאל רבי שלום לא ולא! במקום אין כל סגולת צרי או מרפא, הסיבה היחידה שמקום זה פעל את פעולתו הינה רק משום שהדברים יצאו מפה קדשו של ה"חזון איש".

ורפא ירפא (כא,יט)

בירושלים של פעם חי רופא ירא שמים וצדיק ושמו דוקטור וואלך, שטיפל במסירות בכל בני היישוב.

בין מפעליו הגדולים היה הקמת בית החולים "שערי צדק" שהתנהל בדרך התורה ובהנחיית גדולי הדור.

כאשר נוסד בית החולים נתקיימה מסיבת חנוכת הבית ובין הבאים היה גם רבה של ירושלים הגאון רבי יוסף חיים זוננפלדד. ישב רבי יוסף חיים בראש שולחן הכבוד ולידו ישב מנהל בית החולים הדוקטור וואלך.

אם ירשה לי כבוד הרב פתח הדוקטור אשאל אותו שאלה שמציקה לי זה זמן רב: בגמרא מסכת קידושין (דף פ"ב עמוד א") נאמר:"טוב שברופאים לגיהנום", מדוע? והרי פעמים רבות הרופא מוסר נפשו למען הכלל ללא לאות וללא כל תמורה, האם זהו השכר המגיע לו על מסירותו- גיהנם!?

אינך מבין את הכוונה נענה רבי יוסף חיים בחיוך הגיהנם הוא עונש כה קשה ואליו מגיעים רשעים כה גדולים שלאחר שהם מסיימים את עונשם בו צריך את הרופא הטוב ביותר שבנמצא כדי לרפא את פצעיהם...

ורפא ירפא (כא,יט)

הרשות שנתנה בידי הרופאים לרפא העניקה להם התייחסות של כבוד בעיני בני אדם, עד כי משעה שהם פוסקים את פסוקם, שוב אין בני אדם מן השורה מתיימרים לחלוק על דעתם.

רבי זלמל'ה, אחיו של רבי חיים מוולוז'ין, ניצל את הכבוד הזה בעיני בני האדם על מנת להנצל מחשש עברה, ומעשה שהיה כך היה:

באחד הימים נקלע רבי זלמל'ה לבית עניים. בני הבית קבלו אותו בכבוד גדול, ומיד הזמין אותו בעל הבית לשבת ולאכול דבר מה. סרב רבי זלמל'ה להצעה והתנצל כי הרופא אינו מרשה לו לאכול. אם רופא אינו מרשה לאכל, אין טעם להפציר בו עוד פעם, שמא עלול הוא להנזק מכך – חשב בעל הבית והרפה ממנו. לאחר שיצא, שאל אותו מלוהו מיהו הרופא שאינו מרשה לו לאכול? הרופא הוא הרמב"ם – השיב רבי

זלמל'ה – הפוסק כי האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה עובר על אבק גזל... אולם אלו הייתי אומר שאינני אוכל מן הטעם שהסעודה אינה מספקת, הם היו טוענים שיש להם מספיק, לכן טענתי שהרופא אינו מרשה לי, וכך לא התווכח אתי אף אחד...

חמשה בקר ישלם תחת השור וארבעה צאן תחת השה (כא,לז)

רבותינו עמדו על זאת מה פשר בזה שיש לגנב הפרשי תשלומים לשה פחות מהשור. ואמרו כי "חס הקב"ה על כבודן של בריות"! שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו, משלם חמשה. שה שנושאו על כתפו, משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו.

והדברים מרפסן איגרי, הלא אדם זה על עצמו לא חס, והלך וגנב מה לנו לחוס עליו, ועוד בסוג בזיון אשר כזה.

אכן, האל לנו אל ברחמנות, מלמדנו, הלא סוף סוף ה"גנב" הלז, גם הוא יש לו נפש, יש לו איזהו רגש, וספג "בזיון", אומר לנו הקב"ה "עליכם להתחשב בנפש המבוזה הזו" הנה התבייש ולכן יש "להתחשב" עימו.

וזאת לאפוקי ממחשבות קצת בני אדם, שאומרים, איש כזה שעושה כך ועושה כך, שיאכל מה שבישל. אך אצל בורא עולם אינו כן! כי עליך לעורר רחמיך גם על איש אשר כזה, לרדת חדרי בטנו ולשאת עימו כביכול בבזיונו. וכן מצאנו עוד (בסו"פ יתרו) שהזהיר האל 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', כי אז צריך להרחיב פסיעותיו אל מול אבני המזבח והוי כבזיון, הרי דברים קל וחומר: "ומה אבנים הללו שאין בהן דעת להקפיד על בזיונם, אמרה תורה הואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון. חבירך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה". והובא בפירוש רש"י שם.

ולכן צריך ליקח מזאת, שגם ילד קטן אשר יודעים מעשיו, אין להפתיעו ולביישו או כל כיוצא בזה כי אז מתבזה. והקב"ה מואס באכזריות זו. וכן אפילו יכול להפתיע את אדם אשר למשל "גונב" ולארוב לו ולתופסו בשעת מעשה אסור לעשות כך, רק יעשוהו באופן אחר, כי כל "בושה" חמור אצל הקב"ה, ויש צד ש"בושה" גרוע מהורגו, ע' סנהדרין (דף מה.) ועיין במציעא (דף נח: נט.) ובספרי אור שבעת הימים (ח"א עמוד שב שג). וכל שכן, שאין לאדם לבייש את אשתו, כגון שחפץ לדכאה ומוצא דבר גנות לביישה ח"ו, אוי לו מיום הדין אוי לו מיום התוכחה, שעושה כן למי אשר בשר מבשרו אשת חיקו. וכל שכן משנה זהירות לבייש אב או אם לא תהא כזו. וצריך הרבה התאפקות בדברים כאלו לפעמים, והנסיון גדול. אבל כאשר חזינן עד היכן התחשב הקב"ה באנשים זולים שלא לזלזלם, כל שכן שעלינו ליזהר ולהיות עם לב רגיש ומלא רחמנות על הכל.

וכדרך שאדם נוהג למטה - כאן יתנהגו עימו מלמעלה.

ואותו מעשה שסיפרו לנו בגמרא (כתובות סז:) שהיו זוג נותנים צדקה לאדם פלוני בסתר וכשהפתיע אותם לראות מי הם, העדיפו לישרף בתוך האש ובלבד שלא יגרם "איזו מה שהוא" של בושה לזולתם. ובזוה"ק (במדבר קעא:) מסופר שרצו לעשות משפט לתלמיד קטן על אשר גרם בגרמא לחבירו שיתבייש בשאלותיו הבטלות לפני רבו וחבריו. ע"ש.

הרי לנו גודל הזהירות. ואזהרה זו צריכים לדעת מורים ומורות בבתי ספר ובסמינרים ובישיבות, ורבנים וכל אדם למקטון ועד גדול. והאלקים יביא במשפט על כל דבר כזה הבא בישירות או בעקיפין. אבל הנזהר באלו, שלומו ישגא כנהר

כל אלמנה ויתום לא תענון (כב,א)

בביתו של הגאון רבי צבי ברוידא התגוררה נערה יתומה עניה שסייעה בעבודות הבית הקלות וקבלה בשכרה מעט מעות ומקום לדור בו.

פעם אירע שכמה תכשיטים וחפצי ערך נגנבו מהבית, וחשדה של הרבנית נפל על העוזרת.

מן הסתם חשבה לעצמה הרבנית נטלה היא את הדברים יקרי הערך, כי מי עוד מלבדה יודע היכן כם מוטמנים...?

נגשה הרבנית אל בעלה ושאלה אותו האם יכולה היא להזמין את הנערה לדין תורה.

השיב לה בעלה בחיוב.

בהגיע היום המיועד התכוננה הרבנית לצאת אל בית הדין והנה היא מבחינה בבעלה, כשאף הוא לובש את כובעו ומעילו.

לאן פניך מועדות? שאלה הרבנית. לבית הדין השיב הרב.

אין כל צורך שתטרח אמרה הרבנית אדע לבדי מה לטעון בבית הדין.

אינני מתכונן לעזור לך בטענותיך השיב הרב אני הולך לבית הדין כדי לסייע בטענותי ליתומה העניה העובדת בביתנו, שהרי אין לה כל קרוב או גואל ומי יטען עבורה...!?

כאשר ראתה הרבנית כי כך הם פני הדברים ביטלה את דין התורה.

לאחר כמה ימים נתפס אדם שגנב חפצי ערך בכמה מבתי העיר ובביתו נמצאו גם התכשיטים וחפצי ערך שנגנבו מבית הרב.

אם המצא תמצא בידו הגנבה (כב,ג)

במשנא מסכת בבא קמא (פרק ט" משנה ה") אומרים חז"ל: הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי!

ומבארים המפרשים שאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו.

יש להבין שאל הגאון מווילנה מדוע נקט התנא ואמר: "אפילו למדי", מה הרבותא שיש במדי יותר מבשאר המקומות, ומה בא התנא להשמיענו מכך?

אלא השיב הגר"א בפסוק בישעיה (פרק י"ג פסוק י"ז) נאמר: "הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשבו וזהב לא יחפצו בו", ללמדנו בא שאפילו בגזילה כזו שלגבי הנגזל אינה חשובה לכלום, כגון שהוא במדי אשר שם כסף וזהב מצויים לרוב ולא נחשבים למאומה, גם אז מחוייב הגזלן להשיב את אשר גזל!

פרשת משפטים

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור (כב,ו)

מעשה שהיה בערב יום הכיפורים. בבית מדרשו של גאון המוסר רבי ישראל סלנטר עמדו הכל דרוכים ומוכנים לאמירת "כל נדרי" בהתקדש היום, אולם רבי ישראל עצמו בושש מלבוא.

המתינו הקהל שעה ארוכה ומשראו שאין הרב בא, יצאו כמה מראשי הקהל אל ביתו לראות מה אירע.

כאשר הגיעו אל הבית הקטן ראו ולא האמינו למראה עיניהם. רבי ישראל לבוש בקיטל ועטוף בטלית מחזיק בידו ספל חלב, רוכן ומשדל חתול להיכנס אל תוך הבית... לבסוף נכנס החתול אל הבית והרב מיהר לבוא אל בית הכנסת.

במוצאי היום הקדוש הסביר רבי ישראל את אשר ארע: בביתו הופקדו ספרים עתיקים יקרי ערך ביותר שמחירם לא יסולא בפז. בכל ימות השנה- אמר רבי ישראל אנשים מצויים בביתי תדיר ואין כל חשש שהעכברים יזיקו לספרים היקרים, אולם בליל יום הכיפורים, כאשר אין איש מצוי בבית, חששתי שמא בזמן זה יזיקו העכברים לספרים, משום כך חשוב היה לי לדאוג שחתול ייכנס אל תוך הבית והוא ישמור שלא יארע כל נזק.

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר (כב,ו)

מדובר כאן על שומר חינם, שצריך להשבע שלא שלח יד ברכוש שהופקד בידו, ולא פשע בשמירה.

כאשר מדובר בשומר שכר אומרת התורה: "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר...

" מדוע בשומר חינם כתוב "כסף או כלים", ובענינו של שומר שכר נאמר "חמור או שור או שה..."?

אלא שדבר הכתוב בהווה – שמירה על כסף או על כלים איננה מצריכה טרחה רבה, ואיננה כרוכה בהשקעה של זמן. לכן מצוי שאדם מבקש מחברו, שישמוור עבורו, ללא תשלום, על כסף או על כלי. לעמת זאת, שמירה על חמור, שור או שה מהווה טרחה מרבה, וגם גוזלת זמן לא מועט; יש צורך להאכיל את בעל החיים ולהשקותו, לנקות אותו ואת הדיר או את הרפת. ישנן גם השלכות לא נעימות לארוח של בעל חיים כזה, כמו רעש וריחות. לכן לא כל כך מצוי שיהיה אדם שומר חינם על חמור או על שור.

משום כך נאמר בענינו של שומר חינם "כסף או כלים", ולגבי שומר שכר – "חמור או שור או שה".

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר (כב,ו)

מדובר כאן על שומר חנם, שצריך להשבע שלא שלח יד ברכוש שהפקד בידו, ולא פשע בשמירה.

כאשר מדובר בשומר שכר אומרת התורה: "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר..."

מדוע בשומר חנם כתוב "כסף או כלים", ובענינו של שומר שכר נאמר "חמור או שור או שה..."?

אלא שדבר הכתוב בהווה – שמירה על כסף או על כלים איננה מצריכה טרחה רבה, ואיננה כרוכה בהשקעה של זמן. לכן מצוי שאדם מבקש מחברו, שישמור עבורו, ללא תשלום, על כסף או על כלי.

לעומת זאת, שמירה על חמור, שור או שה מהווה טרחה מרבה, וגם גוזלת זמן לא מועט; יש צורך להאכיל את בעל החיים ולהשקותו, לנקות אותו ואת הדיר או את הרפת. ישנן גם השלכות לא נעימות לארוח של בעל חיים כזה, כמו רעש וריחות. לכן לא כל כך מצוי שיהיה אדם שומר חנם על חמור או על שור.

משום כך נאמר בענינו של שומר חנם "כסף או כלים", ולגבי שומר שכר – "חמור או שור או שה"

כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי (כב,כא-כב)

הצווי הוא לגבי אלמנה ויתום, שיש להזהר מלענותם, אך האזהרה "כי אם צעק יצעק..." נאמרה בלשון יחיד, רק לגבי היתום.

ובאר ה"אור למאיר" על פי מה שאמרו חז"ל: "לעולם יהא אדם זהיר בהונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה הונאתה קרובה" (בבא מציעא נט ע"א) – אשה נפגעת בקלות, דמעתה מצויה, והענש על הונאתה ממהר לבוא.

האשה האלמנה נכללה בצווי "כל אלמנה ויתום לא תענון". היא לא נכללה באזהרה על העונש, כי העונש על ענוי יתום הוא רק כאשר יצעק היתום – "כי אם צעק יצעק אלי...", אבל על ענוי האלמנה הקב"ה ממהר להעניש, אפילו אם היא לא תצעק!

אם כסף תלוה את עמי (כב,כד)

על אחד הקירות בבית הכנסת "בית יעקב" בשכונת בית ישראל תלוי שלט קטן ועליו כתוב: "בית מדרש זה נבנה בחמישים נפוליון זהב והוא פלאי".

מה פירוש הכתוב יודעים רק הזקנים ששמעו את המעשה הנפלא עובר מאב לבן ומסב לנכד:

יהודי תלמיד חכם לווה מחבירו סך של חמישים נפוליון זהב, סכום גדול מאד באותם ימים. בהגיע זמן הפירעון בא הלווה אל בית המלווה ובידו מלא הסכום כדי להשיב את ההלוואה.

המלווה שהיה שקוד באותו זמן על תלמודו לא שם ליבו לדבר, על כן לקח את הכסף והטמינו מאחורי מדף הספרים ושב להעמיק בדברי הגמרא. לאחר שקם מתלמודו לא זכר כלל את כל אשר נעשה...

לימים פגש המלווה את הלווה ושאלו: מה בדבר פרעון ההלוואה שנתתי לך...?

והרי החזרתי לך את החוב ענה הלווה עד הפרוטה האחרונה! לא ולא! אמר המלווה לא החזרת לי דבר! זה טוען כה וזה טוען בכה, עד שהחליטו לגשת אל הגאון רבי לייב דיין, רבה של שכונת "בית ישראל".

שמע הרב את הצדדים ופסק כי על הלווה להישבע שהחזיר את ההלוואה וייפטר מלשלם.

אינני מוכן להישבע אמר הלווה שהיה ירא שמים גדול מוכן אני לשלם בשנית את מלא הסכום ובלבד שלא אוציא מפי דבר שבוע!

אם כך פסק הרב עליך לשלם...! קיים הלווה את פסק הדין ושילם שוב את כל סכום ההלוואה.

פרשת משפטים

בהגיע ערב חג הפסח, ניקה המלווה את ארון הספרים אשר לו והנה לפתע רואה הוא שקיק בד קשור. משפתח אותו גילה לתדהמתו חמישים נפוליון זהב...!

מיהר המלווה אל בית הלווה וביקש את סליחתו והגיש לו את צרור כספו אולם הלווה סירב לטיטול את הכסף.. בזמנו כך אמר נתתי לך את הכסף בלב שלם ועכשיו שוב אינו שלי!

אם כך אמר המלווה קחנו ממני במתנה!

במתנה! נזעק הלווה אינני רוצה מתנות הרי כתוב "שונא מתנות יחיה"! בצר לו פנה המלווה בשנית אל רבי לייב דיין וסיפר לו את כל המעשה. כאשר שמע רבי לייב את הדברים הורה כי אם כך יש לתרום את סכום הכסף לשם בניית בית כנסת שישמש את הציבור לתורה ולתפילה.

לכך הסכימו שני הצדדים, אולם את זאת ביקש הלווה, ששמו לא יוזכר כתורם בית הכנסת משום כך נכתב בשלט "בית מדרש זה נבנה בחמישים נפוליון זהב והוא פלאי".

אם כסף תלווה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה לא תשימון עליו נשך (כב,כד)

מדרש תנחומא- משפטים טו אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מן הרעב ונתת לו פרנסה והחיית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך באין לידי חולי ולידי מיתה ואזכור אני להם את המצווה שעשית עם העני, ומציל אני אותם מן המיתה.

את הסיפור דלהלן קיבלנו מפי עסקן נכבד בלוס אנג'לס ר' ניסן ל. שליט"א, אשר מדי דברו בכך מנצנצות אישוני עיניו בהתרגשות והשתאות על נפלאותיו יתברך אין חקר לגדולתו, מוסר ההשכל שבו – כוחה יפה לעורר לב אחינו בנ"י לקיום מצוות הצדקה מתוך אושר פנימי והנאה רוחנית.

שלהי קיץ תשנ"ז, האברך ר' משה ש. שליט"א, פונה לרופא משפחתו לבדיקה שגרתית, מוחו סחרחר עליו לאחרונה, כוחותיו אינם איתו כתמול שלשום, והוא אך בשנתו הל"ב. הרופא בודק, ובפנים חתומות מורה לו לגשת אל פרופסור מומחה יותר ולעבור בדיקות מקיפות באשר כל מיני דברים חשודים בעיניו.

ר' משה נבוך חושש ותוהה, נושא תפילה קצרה להשי"ת, ומתוך חשש נורא פונה לסדרת הבדיקות הדרושה, אלו נותנים תוצאות מבהילות. מסתבר כי כליותיו בסכנה מיידית, גידולים וגרורות מתרבים בתוכו, והטיפול, רק בלוס אנג'לס הצליחו בניתוחים מסוגים אלו. אך המחיר... ר' משה אברך כולל בקושי מביא פת לחם לפי הטף, מהיכן ישיג עתה סכומים אסטרונומיים כאלו. תפילה חרישית אל ה' בצר לו, ורגליו מוליכות אותו אל הרבנים העוסקים בצרכי צדקה, אלו ודאי יוכלו להיות לו לעזר בימיו הגורליים עלי אדמות. בירורים טלפוניים עם עסקני רפואה שונים, וההחלטה נופלת – סע! והשי"ת יהיה בעזרנו בס"ד.

ר' משה נפרד ממשפחתו בעיניים דומעות, ראשו עליו כגלגל, לעיני רוחו עוברים החששות הנוראיים כמו גם התקוות, כאשר משליך את יהבו על ה' אשר בוודאי לא ינטשנו, נוסע הוא אל הבלתי נודע.

לוס אנג'לס, עסקנים מסורים אשר כבר קיבלו את הדיווחים על החולה, ממתינים לו בשדה התעופה, משם מובילים נא לשמור על קדושת העלון אין לקרוא בשעת התפילה. מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

פרשת משפטים

לרפואת מוריס בן שרה הי"ו, זינט בת מרים הי"ו, שלמה אחיה בן הלן הי"ו, איתן בן תקוה הי"ו, רוני בת יעל הי"ו, אפרת מיכל בת דיאנה הי"ו.אותו היישר אל בית החולים הענק, שם כך מקווים תבוא המזור למחלתו.

בד בבד נחלצים המה להשיג את המימון הגדול הדרוש לשם כך. רגליהם מועידות אותם לביתו של הנגיד הנכבד ר' אנשיל ו. שליט"א, מתושביו הנכבדים של לוס אנג'לס, אשר ליבו לב רחום הוא, עושרו הרב לא השכיחו ממנו את הבורא אשר חננו, מבין הוא כי כל כספו וזהבו פיקדון הם בידו, ובהתאם לכך הרי הוא הכתובת הראשונה לכל נצרך באשר הוא. העסקנים פורסים לפניו את מצבו המדכדך של ר' משה אברך הוא בשנתו הל"ב, וחייו תלויים לו מנגד, וכאן כך מקווים תימצא מזור למחלתו, הן אמנם הסכום גדול הוא אך נפש אחת – עולם מלא, מוטל על המיטה ומה ערך לכסף וזהב לנגד נפש אחת מישראל.

ר' אנשיל שומע, רבות המה הצדקות המשחרים לפתחו, בכולם הון תועפות נדרשים להצלת נפשות, אך קול פנימי אומר לו: ר' אנשיל! קנה עולמך כאן ועכשיו, כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמיים, שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו,! ר' אנשיל נסער, תוהה מה היה לו, וכי צדקה ראשונה לפניו, וכי כל הסכומים הגדולים אשר פיזר נתן לאביונים לא לשם מצוות צדקה נתן אותם, אך התחושה הפנימית אומרת את שלה, להציל את החולה כאן ועכשיו, לקנות את כל המצווה על שמך, והקב"ה הנאמן לשלם שכר ובוודאי ישלם שכרך.

העסקנים היושבים למולו נבוכים, מה היה לו לר' אנשיל מדוע משתהה הוא, מה מאוד גדלה השתוממותם כאשר ללא אומר ודברים, פותח ר' אנשיל את פנקס השיקים חותם את שמו במקום הנצרך, "את הסכום תמלאו בעצמכם, כל ההוצאות על חשבוני"...!

הדיבור נעתק מפיהם במבוכת מה, מתנצלים הם, לא לכך התכוונו, ישראל עם קדושים הם, וחזקה שכלל ישראל יחלץ גם הוא לעזרתו.

ר' אנשיל מהסה אותם, מה לכם ולהתנצלויות, הכסף נתון והשי"ת ממרומיו יביא את התרופה למחלתו.

בורא כל עולמים היה בעזרו של ר' משה ואחרי חודשיים ומחצה של ניתוחים וטיפולים, נראה האור ר' משה מתעתד לעזוב את בית החולים תשוש וחלש, אך בריא ושלם בגופו ובממונו. מה גדול היה היום הזה לו למשפחתו ולבני קהילתו, תפילות הרבים אשר הבקיעו רקיעים עשו את שלהם, הרופאים אף הם לחשו לו כי יותר ממה שעשו הם עשה הקב"ה עימו, בעזהשי"ת בעוד כמה ימים עומד הוא לחזור לחיק משפחתו, הודו לה' כי טוב.

ר' משה לא שכח את מיטיבו ר' אנשיל אשר חלק גדול נטל בהצלתו, מתחבט הוא בדברים אשר ייטיב להביע את הגיגי לבבו, איה המילים אשר ייטיבו להשמיע את רחשי לב מודה ומשבח, אשר חייו היו תלויים לו מנגד, והנה השליח ממרומים הצילו. לא, אין מילים על שפתיו, דלים המה כ"ב האותיות מלשמש שליחים לשבח את מיטיבו, הנה ימי החנוכה קרבים ובאים, מה סמלי יותר לבטא את נרות חיי שהאירו באפילה ממנורת החנוכה.

תיכף למחשבה מעשה, ר' משה נכנס לחנות כלי כסף, נוטל הוא מנורת חנוכה מכסף מפוארת, יתנה במתנה סמלית למיטיבו, אמנם ודאי אין לגביר האדיר צורך במתנתו המועטת אך רחשי הלב החמים, בוודאי נשמעים אף מבעד למתכת הכסף הקר.

מצרף הוא מכתב תודה קצר, בו מבטא כי בעצם אי אפשר לבטא, וסיים בלשון הכתוב, "למען הוטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך", אברך נעים סבר אשר עמד לצידו כל ימי מחלתו, מביאו לביתו של ר' אנשיל, התרגשותו גואה, הנה יראה בעיניו את האיש שהיה שליח ההשגחה העליונה להצלתו. עומד הוא ליד דלתו של ר' אנשיל, דופק בדלת, והנה אין קול ואין עונה! ר' אנשיל אינו בבית.

בירור קצר העלה כי ר' אנשיל נסע לצרכי עסקיו לאחד ממשרדיו אשר ב – איסט סייד שבניו יורק, שם גם ישהה בימי החנוכה, ר' משה כמו חרב עליו עולמו, כה השתוקקה נפשו להודות למצילו, ועתה... באין ברירה הוחלט לשלוח את המתנה בצירוף התנצלות ע"י חברת שליחויות מהימנה אשר יביאו את המנורה לתעודתה ב- איסט סייד.

איסט סייד, שעת ערב, ר' אנשיל שקוע ראשו ורובו בעסקיו המסועפים המנהלים נכבדים יוצאים ובאים במשרדו, גרף המכירות לפניו, ההכנסות משביעות רצון, ביתו ברוך ה' בנוי על אדני התורה והיראה, בניו תלמידים מוצלחים ומוכשרים המה, גם בדעת חננו ה' לתת מפתו לעניים, בלבו התרונן בשבח והודיה לשמו יתברך, מחרתיים בעז"ה יחזור לביתו לחוג את שאר ימי חג החנוכה במעונו, וכשתילי זיתים סביב לשולחנו ייסבו בניו ובנותיו להודות ולהלל לשמו הגדול.

אך מה זה היה לו, עיגולים שחורים מרצדים בעיניו, החדר מסתובב סביבו, והלמות לבו קוצבות בפראות, לחץ בחזה, נשימתו כמו נעתקה ממנו, ראשו כבד עליו, תמה מה היה לו, ענני ה' ענני, עירפול חושים, וייפול תחתיו מתמוטט על הקרקע, כאשר הוא בודד במשרדו, ואין איש שיביא לעזרתו.

שניים מעובדי חברת השליחויות נוסעים ברחבי איסט סייד, מחפשים הם את משרדו של ר' אנשיל ומנורת הכסף בידיהם. הנה המשרד, יוצאים הם אל המשרד, דפיקה קלה בדלת, והם פותחים את הדלת כדי למסור לידי בעה"ב, והנה לעיניהם שוכב ר' אנשיל כשעיניו מפולבלות לאחוריו. מאת ה' היתה זאת והשליחים מלומדים היו בפעולות החייאה, הם היו חברי הצלה, התקף לב חריף, הרגעים קריטיים, תוך דקות הצליחו בסייעתא דשמיא להשיבו לחיים.

נסתרים דרכי ההשגחה אך מה מאד נדהם ר' אנשיל למקרא מכתבו הנוגע ללב של האברך ר' משה בו מודה הוא לו על אשר עשה לנפשו, לנגד עיניו ריצדו המילים האחרונות במכתב "למען הוטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך", וכקול אלפי פעמונים צלצלו באוזניו דברי המדרש יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב.

מנורת הזהב של ר' אנשיל פינתה מקומה למנורת הלב של ר' משה ברכת שהחיינו ו"על הניסים", הדהדו ברחבי דירתו של ר' אנשיל וקיבלו משמעות יתירה, מדי שנה בשנה כאשר מנורת הכסף מוצאת להדלקה גואה ליבו של ר' אנשיל על שזיכהו ה' בחייו המחודשים.

כה אמר הקב"ה: "נפשו של עני מפרכסת לצאת ונתת לו פרנסה והחיית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש"...

מלאתך ודמעך לא תאחר (כב,כח)

השל"ה הקדוש למד מכאן בדרך דרש יסוד גדול וחשוב בעבודת ה':

"מלאתך" – זהו רצונו של האדם, "ודמעך" – אלו דמעותיו. אם באמת הנך רוצה דבר, עד כדי כך שהנך מוריד עליו דמעות, בוכה ומתחנן לפני בוראך לקבלו, הרי ש"לא תאחר" לקבלו!

אדם שרוצה באמת ומתחנן לפני בוראו לקבל סיעתא דשמיא – בודאי יענה מן השמים!

וכך כתב הרב שמשון פינקוס זצ"ל לבחור ששלח אליו מכתב ובו בקשת עזרה והדרכה מעשית:

"קראתי את מכתבך, ולא הגעתי למדרגה לתת עצות ולומר לך מה לעשות, אבל אכתב מה שנראה לפי עניות דעתי אחרי התאור של הדברים שכתבת.

נראה לי שאתה משתדל מאד בעליה בתורה ויראת שמים, ואתה עושה את כל יכלתך ויצאת ידי חובת השתדלות. עכשיו אתה נמצא בשלב שאתה צריך עזרה מבחוץ.

הסבה לזה הוא פשוט מפני שהדברים הם כל כך נשגבים ונוראים, לזכות לתורה ולחשק פנימי, וככל שתארת, זה פשוט למעלה מכוחות אנושיים, ואף על פי שודאי צריך גם השתדלות מצדנו, אבל מגיע רגע שצריך לפנות לעזרה מבחוץ. על כן אני אתן לך שם וכתובת, שאליו תפנה והוא יעזור לך – קוראים לו השי"ת.

הוא חזק מאד, שבאמת הוא ברא הכל, ואני יודע בסוד שהוא גם אוהב אותך באופן אישי, והוא מחכה בכליון עינים שתפנה אליו.

אין בעיה למצוא את הכתבת שלו יתברך, שהוא נמצא בכל מקום, כפשוטו, גם הרגע הזה שאתה קורא המכתב אתה יכול לפנות אליו.

אני כותב זה, מפני שהרבה חושבים שהוא ענין של תפילה ועשיית מצוה וחיפוש מדרגות. כל זה נכון אבל אינו העיקר – העיקר הוא שהקב"ה אישיות ברורה חי וקיים, שאפשר לתפוס אתו קשר אישי, ולעולם לא התאכזב מי שעשה כך.

ומה שהדבר יותר פשוט ופרקטי יותר טוב ויותר מועיל... ולבקש ממנו עוד פעם ועוד פעם.

מי שיתן לך עצה אחרת, חבל על ההשתדלות, תלך ישר למי שיכול לעזור באמת, ותתפוס אותו ואל תעזוב אותו, "אל תתני דמי לו" עד שהשגת את כל שלבך חפץ".

ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו (כב,ל)

במכילתא מקשים:
ולמה לכלב? ללמדך שאין הקדוש ברטך הוא מקפח שכר כל בריה, שנאמר "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו", אמר הקדוש ברוך הוא תן לו שכרו!

יש להעיר כי הכלב הוא בעל חיים נחות דרגה ואינו בעל חשיבות מיוחדת, ומעשה זה שעשו הכלבים בזמן יציאת מצרים היה ב"שב ואל תעשה", שהרי רק לא חרצו לשון לבני ישראל ולא נבחו, ואף על פי כן אלפי שנים עברו מאז אותו מעשה שעשו הכלבים, ועד היום מחוייבים אנו בהכרת הטוב כלפיהם, ומשום כך משליכים בשר טריפה לכלבים.

זכותם של הכלבים עדיין לא תמה! על אחת כמה וכמה אדם שהוא בחיר היצירה, כאשר הוא מקיים מצווה אחת ב"קום ועשה", לומד תורה, גומל חסדים או מקיים כל מצוה מתרי"ג מצוות התורה מה רב שכרו! עד אין שיעור!

לכלב תשליכון אותו (כב,ל)

משכיל עז פנים בא פעם אל הגאון רבי אברהם בורשטיין, בעל ה"אבני נזר" מסוכוצוב, ובפיו בקשה: אם יבואו לפני הרב עם עוף או בשר בקר שיש ספק בכשרותם והרב יבדוק ויטריף את הבשר אנא שלחוהו אלי... אני אוכל אותו...

אינך הראשון המבקש זאת אמר הרבי - כבר קדמוך...

מי הקדימני? תמה המשכיל.

אספר לך מעשה שהיה אמר הרבי: כאשר באו משה ואהרון אל בית פרעה, עמדו בשער הארמון כלבים עזי נפש שהגנו על הפתח ולא נתנו לאיש להיכנס.

פרעה כך טענו הכלבים נותן לנו את מזוננו ומתפקידנו להגן עליו.

לא ניתן לכם להכנס!

אמר להם משה רבינו: אינכם יודעים שפרעה אוכל את הבשר המובחר ואילו לכם הוא משליך את הפסולת... לעומת זאת אנו, הקדוש ברוך הוא עומד להוציאנו ממצרים ולתת לנו את התורה שם נאמר שכל נבלה וטריפה, אפילו אם המדובר בבשר משובח ביותר:"לכלב תשליכון אותו"!

שמעו הכלבים את הטענה והניחו להם להכנס.

ואכן כעבור זמן לא רב יצאו ישראל ממצרים והתקיימה ההבטחה שהובטחה לכלבים ובני ישראל נצטוו "לכלב תשליכון אותו".

עברו שנים המשיך בעל ה"אבני נזר" בסיפורו וקמו דור חדש של משכילים מזלזלים בתורה ובמצוות והחלו הם לאכול נבלות וטריפות... תבעו אותם הכלבים לדין.

נעמד נציג המשכילים וטען: בתורה לא נאמר שיש להשליך את הנבילות לכלב ההולך על ארבע דווקא... ישנם גם הולכי על שתיים שאין הם טובים מן הכלב בהרבה...

אכן כן השיב נציג הכלבים באמת אין כל הבדל אולם אנו זכינו בבשר משום שלא חרצנו לשון כלפי בני ישראל, ואילו אתם המשכילים אינכם חדלים לחרוץ לשון... בכל עת הנכם פוערים את פיכם נגד שומרי התורה והמצוות, ומדוע זה מגיע לכם לקבל את בשר הנבילות והטריפות...!?

שמע המשכיל את דברי הרבי ועזב בבושת פנים.

אנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה לא תאכל (כב,ל)

מספרים בשם הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל זיע"א, שראה אדם אחד שהיה אוכל בשר בתאוה ובהלעטה ובשקיקה, אמר לתלמידיו ראו "שור אוכל שור". כלומר שאדם האוכל ומכניס רובו וכולו תוככי האוכל הריהו מתייחס למאכל ההוא, חס וחלילה.

פרשת משפטים

ובאמת זמן האכילה הוא זמן מלחמה כמו שנאמר בזוהר הקדוש (פרשת עקב דרע"ב. ברע"מ). ועיין פלא יועץ (מערכת סעודה). כלומר כמו המלחמה היא או חיים או מוות ח"ו. כן אדם, או מתעלה על ידי האכילה או יורד. כי מצד אחד זה מעלה כמו שאמרו חז"ל (ברכות נה.) "שולחנו של אדם מכפר עליו". וכך כתוב בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קנד.) שולחן דבר נש קיימא לדכאה ליה מכל חובוי. ולכן כתב בכף החיים (סימן קנז או יא) יש להתוודות קודם סעודה כדי שיתכפרו עוונותיו. ע"ש.

גם בזוהר אמרו "ואכלת - לפני ה' אלוקיך". כלומר האכילה - הוא כאוכל לפני הקב"ה, והשולחן של אדם כמו מזבח. (ועיין עוד בכף החיים סימן קנז אות ט). מצד שני אדם יכול לרדת ממדרגתו לא מבעיא אם אכילתו אינה כל כך כשרה, בלי הכשר טוב ח"ו, אלא אפילו אוכל כשר מכל מקום הגשמיות אז מתחזקת ומימלא הרוחניות נחלשת, כי זה לעומת זה עשה האלקים, וכשזה קם זה נופל, כעין מ"ש "ולאום מלאום יאמץ". וראה להחיד"א במורה באצבע (אות קה) וכף החיים (סימן קנז אות טו).

ולכך צריך לומר הריני אוכל כדי שהיה לי כח ואומץ לעבודת ה' יתברך, ולומר דברי תורה על השלחן, כמ"ש חז"ל באבות (פ"ג) ובזוה"ק (פרשת תרומה קנג. והלאה) "שולחן דלא איתמר עליה מילי דאורייתא עליה כתיב "כי כל שולחנות מלאו קיא צואה בלי מקום" כו'. ושולחן דמילי דאורייתא איתמרו ביה, קב"ה נטיל ההוא שולחן ושוי לי לחולקיה. ובשעה שבא לאכול ישנם לפניו ברכות, יאמרם בנחת בכוונה, בלא חטיפה ומהירות וכאשר ניגש ואוכל יאכל בנחת ובדרך ארץ, בזוהר אמרו שאכילה בהלעטה ובבלענות זהו מסיטרא דעשיו הרשע שאמר הלעיטני נא מן האדום האדום הזה. ואזוהי אכילה בקדושה [וישנם כוונות אכילה כמובן בכתבי האר"י ז"ל], ואשרי היודעם. ועיין בשו"ע (סימן קע).

וזה לשון הרב בן איש חי (פרשת בהר אות ב): צריך לישב בכבוד על השולחן, הדור בלבושו כמו שיושב לפני גדולים. ועוד כתב (אות ט) לא ימהר בלעיסתו ובאכילתו אלא יתנהג לאיטו לאט לאט, אפילו אם מיסב עם אדם גרגרן. ולא יראה חיבה וחשק על האכילה ולא ימלא פיו אלא רק בכדי שיוכל לדבר בשפה ברורה. ובכף החיים (סימן קנז אות ט) כתב: יזהר מאוד שיאכל תמיד בשולחן ובמפה פרוסה דרך קבע ולא בעראי כמ"ש ואכלת לפני השם אלוקיך עכ"ל. (ומכאן תוכחת לאלו שכאשר בא המלצר לחלק באולם את המנות ומגשו בידו וכששואל מה מעדיפים, המה דנין ומפלפלים עמו איזה נתח כן ואיזה לא וכו'... ומראים חשק. אך הצנועים אומרים לו הכל טוב מה שתשים בסדר...). והנה כשאוכל בקדושה - אזי הדם הנוצר בו, גם כן מתקדש ואז רצונותיו קדושים ויש לו חשק לתורה ולמצוות, ה' יזכנו.

וזה שנאמר 'ואנשי קודש תהיון לי' - היינו על ידי אכילה וקדושה שאז נהפכין למהות קודש (ועיין תוספות גיטין דף ז ד"ה השתא). 'ובשר בשדה טריפה' - כלומר חטופה והלעטה, 'לא תאכלו' - אל תאכלו בחטיפה שלא בנחת. 'לכלב תשליכון אותו' - זה מעשה כלב חצוף ועשיו הרשע שאמר הלעיטני. אלא היו אנשי קודש - על ידי אכילה של קדושה. ובמחשבה זכה לשם שמים. ה' יזכנו להתקדש בכל זמן ועידן. אמן.

מדבר שקר תרחק (כג,ז)

בין החסידים הרבים שהגיעו אל חצירו של הצדיק רבי יחזקאל שרגא משינאווא היה חסיד אחד שנתן לרבי מתנה זוג פמוטים מבהיקים.

יסלח לי אמר הרבי אולם מנוע אני מלהשתמש במתנתך כיון שברק הכסף יש בו משום גאווה.

רבי אמר החסיד אין זה כסף ממש אלא נחושת מצופה בכסף.

אם כך אמר הרבי הרי זה גרוע שבעתיים גם שקר וגם גאווה!

הפצירו בני הבית ברבי ואמרו לו כי אם לא יקח את המתנה יהיה במעשה זה משום פגיעה באותו חסיד שלא התכוון לכל רע.

הסכים הרבי להניח את הפמוטים על שולחנו שבת אחת בלבד ובתנאי כי אל הפמוטים יוצמד פתק ובו כתוב בבירור שאין אלו פמוטי כסף אלא ציפוי כסף בלבד...

אחרת אמר הרבי יש כאן משום שקר וגניבת דעת.

מדבר שקר תרחק (כג,ז)

רבותינו למדונו שאע"פ שיש לאדם כונה לטובה מדבר מסויים אל לו לנהוג בשקר. ולדוגמא, אדם שחייבין לו מאה שקלים אומר הלא כנגדי הוא יכפור, ולא יודה, מה עושה, טוענו מאתיים ואז יקבל מאה. גם זה אסור משום 'מדבר שקר תרחק'. כמבואר כיוצ"ב בגמרא שבועות (דף לא.). ע"ש. וע' שו"ת תורה לשמה (סימן שסד). וכן מספרת הגמרא (יבמות סג.) כי רב היתה לו אשה רעה עד שכל מה שרצה בעלה, היתה עושה להיפך. למשל, היה רוצה לאכול עדשים היתה עושה לו חומוס, וכשהיה רוצה בחומוס היתה עושה לו עדשים. והנה כשגדל ר' חייא בנו, הבין, ולכך היה מבקש מאימו כי אבא רוצה כך, כי ידע שתהפוך ועי"ז הרויח שבישלה כרצונו האמיתי של האב. וכשהרגיש אביו, מיחה בו לבל יעשה כן כי הוי כשקר ח"ו שנאמר (ירמיה ט, ד) "למדו לשונם דבר שקר" וגו'.

והנה לפי"ז צריך לדעת, מה שנוהגים כהיום לכתוב בהזמנות שהחופה תתקיים בע"ה בשעה 7, וברור שהחופה תתקיים בשעה מאוחרת מזו. וכן מה שנוהגים לומר שהברית מילה תתקיים בשעה אחת בצהריים, ובעוד שאת המוהל לא הזמין אלא לשעה 2 או לפני כן. ונראה לפי האמור שאין לעשות כן כי הוא בכלל מדבר שקר תרחק.

וכיו"ב העירו באחד הספרים, על שאדם מתפלל לרפואת רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו גם אם עבר ניתוח וניטל איזה מאיבריו ר"ל, וכיצד יאמר רמ"ח איבריו וכו'. אכן לזה תירצו, שאע"פ שאין לו רמ"ח איברים גשמיים אבל יש רמ"ח איברים רוחניים שהמה נשארים לעולם ולא נחסרים משום אדם! אכן, על הכתיבה בהזמנות והאמירה לבריתות, נראה שצריך ליזהר. ולכן היה ראוי לומר: תתקיים "בערך" בשעה פלונית.

אכן מכיון שיש ללמד זכות על כלל ישראל, לכאורה יש ליישב, כי מכיון שאין זה נאמר בפה אלא נכתב, אולי הכתב אינו כל כך חמור. אכן אינו, כי גם בכתב אסור לשקר. וע' בשו"ת חוות יאיר (סימן קצד). ועוד הרי יש מזמינים בפה.

ולכן יש לומר, דהכותבים בשעה 7, באמת כונתם שהחופה תערך בדיוק כך באותה שעה, ואדרבה בזה יהיה פנאי רב לשמחה ולריקודים. אך מה יעשו כי הציבור מתאחר ולכן ממתינים ומאחרים מהשעה הנקובה. ובהזמנת הציבור לברית שאומר בעל השמחה שעה מוקדמת ממה שיודע שיתקיים, יש לומר שכונתו שברצונו "שיבואו" כולם "בשעה פלונית". וכאשר יתאספו, יתקיים הברית החיתוך, אבל מזמין את כולם שיבואו ויקדימו.

יש פירשו "מדבר שקר תרחק". כי האל יתברך הוא "אמת" והקרוב לאמת רחוק מהשקר, והקרוב לאמת קרוב להקב"ה. וז"ש אם יש לך חלילה 'דבר שקר' זה יגרום כי 'תרחק' מהקב"ה, לכן אחוז נא באמת, דבֵּר רק אמת, חשוב מחשבות אמת, ותדבק עי"ז באל שהוא ה' אלקים אמת.

WIKIVORT
האוכטיס שלנו לכולנו

פרשת משפטים

מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע. (כג,ז)

תקציר המאמר לפרשת משפטים:

פרשתינו מוקדשת במידה רבה להוראת הצדק, תוך הגדרת מַהִי התנהגות נכונה וטובה בין בני אדם. שורש 'צדק' הוא אחד השכיחים בתנ"ך, וכאילו להדגיש את מרכזיותו של מושג זה למצב האנושי, השורש הזה מופיע לא פחות מ-655 פעמים בכל התנ"ך.

אבל מה טמון בליבה של הצדק? מתוך מאות הדוגמאות של צדיקים וצדקה במקרא, מהו הלקח הבסיסי עבורנו בחיי היומיום?

על מנת לגלות את המשמעות המהותית של המילה, מאמר זה מתבונן באותיות היסודיות של השורש עצמו, כלומר בחינת מכלול המונחים האחרים בתנ"ך המכילים את צמד שתי האותיות 'דק'. מגמה מתגלה במהירות ומצביעה על היבט של ישרות שרק החכמה האלוקית יכולה ללמד.

שמות פרק כג:ז - מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע.

פרשתנו מוקדשת במידה רבה להוראת דרכי הצדק בהן ינהג האדם, תוך מתן הגדרה להתנהגות נכונה וטובה שבין אדם לחברו. שרש 'צדק' מופיע רבות בפרשתנו והוא מהשכיחים בתנ"ך. מהי המשמעות העמוקה של המושג "צדק"? מתוך מאות דוגמאות של "צדיקים" ו"צדקה" המוזכרים במקרא, מהו הלקח הבסיסי עבורנו בחיי היומיום?

על מנת לגלות את המשמעות המהותית של המלה, מאמר זה מתבונן באותיות היסודיות של השרש עצמו, כלומר בחינת מכלול המונחים האחרים בתנ"ך המכילים את אותיות 'דק'. הדפוס מתגלה במהירות ומצביע על היבט של ישרות שרק החכמה האלוקית יכולה ללמד.

בהסתכלות ראשונית, שרש 'צדק' מורה על אמת, יושר, כנות וזכאות.

אמנם, נראה שניתן להבין פַּן חדש במשמעות המלה "צדק" על ידי בדיקה של מלים אחרות בעלות אותיות 'דק': .1 דק / דקק. .2 דקר. .3 חדק. .4 סדק. .5 בדק.

.1 דק / דקק - שחיקה: וְהָדְקוֹת עַמִּים רַבִּים, וְתִדּוּשְׁנָה וְתַדְּקֵנָה.

.2 דקר - נעיצה, בקיעה: כָּל הַנִּמְצָא יִדָּקֵר, וּמְדֻקָּרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ, יָזוּבוּ מְדֻקָּרִים.

.3 חדק - קוץ דוקר: טוֹבָם כְּחֶדֶק, כִּמְשֻׁכַּת חָדֶק.

.4 סדק - מלה ארמית המציינת שסיעה, הבדלה, קריעה.

WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת משפטים

.5 בדק - בלשון מקרא מציינת סדיקה: וְהֵם יְחַזְּקוּ אֶת בֶּדֶק הַבַּיִת; מַחֲזִיקֵי בִּדְקֵךְ; לִבְדּוֹק וּלְחַזֵּק הַבַּיִת.

הצד השווה לשחיקה, נעיצה, בקיעה, שסיעה, הבדלה, קריעה וסדיקה הוא: חפץ או ענין שאינו שלם. מכאן יש להציע קשר גם ללשון "צדק":

ריש לקיש שואל על ההבדל שבין שני פסוקים העוסקים בצדק: סנהדרין לב: - ריש לקיש רמי [מעיר על סתירה בפסוקים], כתיב: בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ (ויקרא יט:טו), וכתיב: צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף (דברים טז:כ), הא כיצד? [מדוע בפסוק הראשון לא נכתב "בצדק צדק" להזהיר בית דין לדקדק בו היטב לדרוש ולחקור. רש"י]. כאן - בדין מְרֻמָּה, כאן - בדין שאין מְרֻמָּה; ["דין מרומה" היינו, שבית דין מכירים בתובע זה שהוא רמאי, או שמבינים טענת רמאי בדבריו. רש"י]. בדין מרומה מוטל על הדיינים הציווי "צדק צדק תרדף". תכלית דרישה וחקירה זו היא, למצוא סדקים בעדויות העדים שלפניהם, לדקור את הסיפור השקרי עם שאלות נוקבות. לשחוק אותו, ולהבדיל בין האמת לשקר. ובסופו של דבר להשאיר את סיפור הכזב שסוע ומבוקע. על ידי הדרישה והחקירה יוצאת עדות השקר מעוכה טחונה וכתושה. זהו אם כן הקשר שבין "צדק" לבין שאר מלים בעלות אותיות 'דק', שגם ה"צדק" (במשמעות של דרישה וחקירה) ענייננו, הפיכת העדות ה"שלימה" לכאורה, לכתושה ומעוכה.

עד כאן ביארנו את השייכות שבין עשיית "צדק" למלים האמורות. אולם, המלה "צדיק" המופיעה בפרשתנו מתארת כל אדם ההולך בדרך הישרה. מה לו ולתכונות בקיעה קריעה וסדיקה? התשובה לכך היא, שאף האדם הצדיק משמש כדיין, שצריך הוא לדון ולשפוט את עצמו, לבחון ולבדוק, לדרוש ולחקור, לנעוץ ולקרוע כל תירוץ וכל טענת שווא ושקר שמעלה יצרו בכדי להצדיק מעשים לא רצויים.

ועבדתם את ה (כג,כה)

וצריך לדקדק בפסוק ולהבין מפני מה נכתב לחמך ומימך לפני והסירותי מחלה.
שהרי בריאות הגוף חשובה לאדם יותר מהפרנסה.
וא"כ סדר הפסוק היה צריך להיות הפוך קודם והסירותי מחלה ואח"כ וברך את לחמך?

ונראה ליישב את הפסוק על פי הגמרא במסכת תענית (דף ח:) שבימי רב שמואל בר נחמני היה רעב ומגפה אמרו לו מה נעשה להתפלל על שתיהם אי אפשר. אז אולי נתפלל רק על המגפה ואת הרעב נסבול. אמר להם רב שמואל נתפלל על הרעב ואם הקב"ה ייתן שובע אז הוא ייתן אותו בשביל שיחיו שכתוב "פותח את ידך ומשביע לכל **חי**רצון".
ולפי הגמרא זו הפסוק מתבאר באופן נפלא קודם כל וברך את לחמך ואת מימך ואם באמת הוא יברך את האוכל (הפרנסה) אוטומטית יתברך גם הבריאות ובזה מסתיים הפסוק והסירותי מחלה מקרבך אמן ואמן..

ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימיך (כג,כה)

מדוע פתח בלשון רבים (ועבדתם) וסיים בלשון יחיד (לחמך, מימיך)?

פרשת משפטים

מתרץ בעל הטורים, ש'ועבדתם' זו תפילה, ותפלת רבים אינה נמאסת. וכתב לחמך בלשון יחיד, שמברך לכל א' לפי ענייניו.

והמהרש"א (בבא מציעא קז ב) מתרץ, ש'ועבדתם' זה קיום המצוות, ובזה כולם ערבים זה בזה, אבל להסתפק בלחם ומים זו נחלת יחידי סגולה, לכן נכתב בלשון רבים.